Kerk
MAGAZINE

Onafhankelijk facilitair vakblad voor kerken

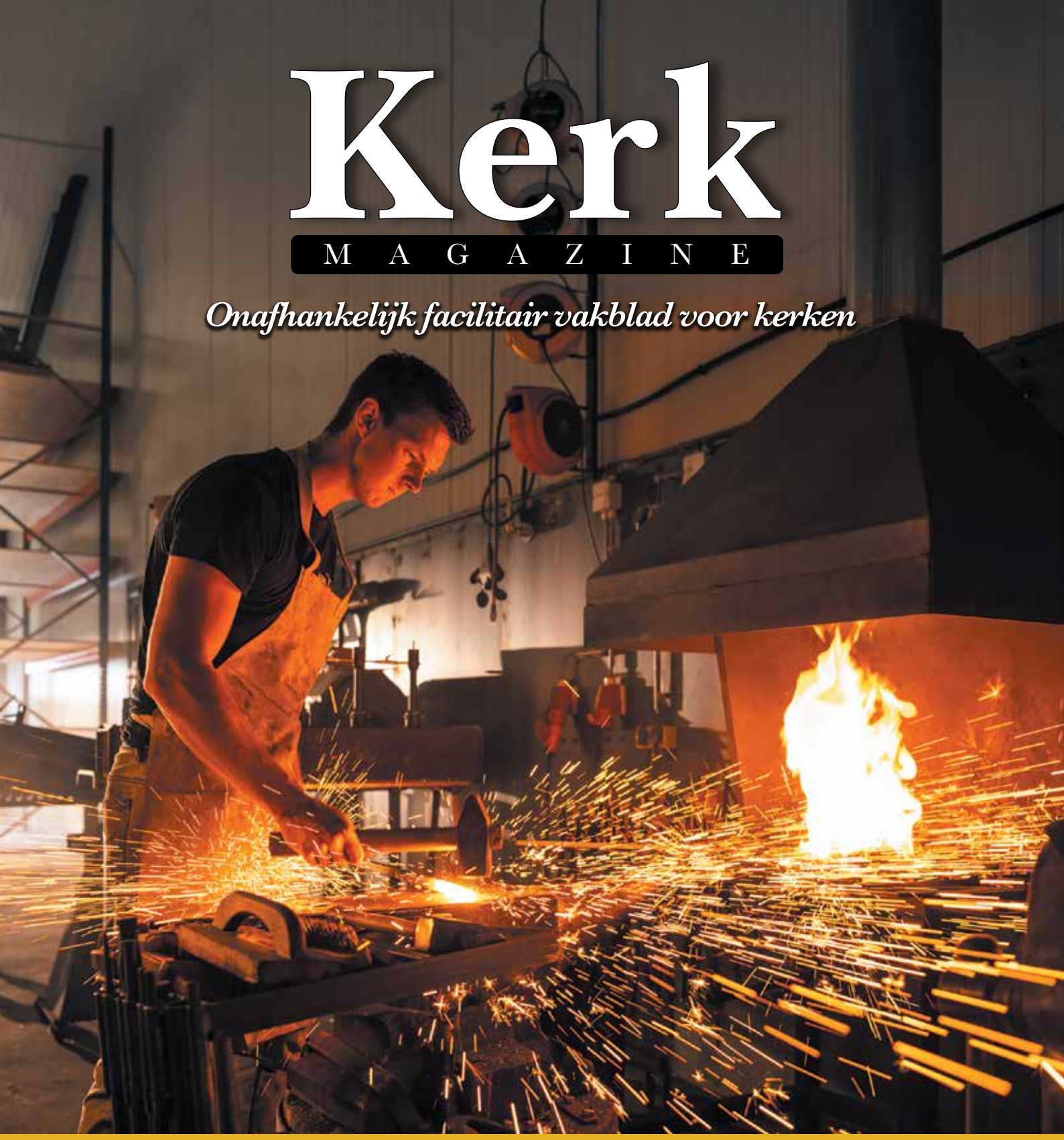

De kerkramen van Van Dijk

Hoog rendement, sfeer en karakter

Kerkenverzekeraar Donatus over recente mijlpalen en actuele kwesties • Kunstmatige intelligentie: kansen voor de kerk • Nooit meer slingerende stukken dankzij Bestuursgemak • Zes geloofsgemeenschappen kerken in de Vierhovenkerk Delft • Kerkenbeurs 2026: van afvalbak tot warmtepomp • Bisschop Van den Hende opent nieuwe kerk in Rotterdam • Congres Kerkenbeurs: jongeren en de toekomst van hun kerk • De kerk verlicht in elke kleur • Vijftien jaar Backstage AV • Nieuwbouw en verbouw van Aalst tot Zwolle.

Jaargang 17 - nummer 2 - Juni 2026

Stream uw kerkdienst of viering

Eenvoudig de kerkdienst of viering meebeleven

Benieuwd naar de mogelijkheden?

Neem contact met ons op!

Mail naar info@kerkomroep.nl
of bel 0182-750520.

Kerkomroep.nl

4

Alles over kerkramen

Isolatie van kerkramen in oudere kerken is een lastige klus. Van Dijk kan het, met hoog rendement én behoud van sfeer en karakter. In samenwerking met Stijlvol Glas in Lood.

Kerkenverzekeraar Donatus 8

Donatus verzekert 4600 kerken en 6000 monumenten. Directievoorzitter Alphons van der Voorn en directeur Rinke Eigenhuis over recente mijlpalen en actuele kwesties in verzekeringsland.

Gemakkelijker vergaderen 14

Nooit meer slingerende vergaderstukken, verouderde versies en rommelige overdrachten. Alles bij elkaar in één digitale omgeving, dat is Bestuursgemak.

Migrantenkerken 23

Een win-win-situatie: een migrantenkerk vindt onderdak in een kerk voor hun kerkdiensten. De verhurende gemeente ontvangt een redelijke huur. Broeders en zusters zoeken onderdak

Kerkenbeurs 2026 28

Op zoek naar een warmtepomp voor het kerkgebouw, nieuwe stoelen, een nieuw koffieapparaat? Grote kans dat u op de Kerkenbeurs 2026 in Houten uw slag sloeg.

AI: een missionaire kans 32

Donkey Mobile en Schaapsound zien mogelijkheden om de missie van de kerk uit te dragen met hulp van Artificial Intelligence.

Kerknieuws 37

Het congres tijdens de Kerkenbeurs, Torenkerk van Winsum naar Groninger Kerken en Friese statenbijbels gerestaureerd.

Jaargang 17 – nr. 2 Juni 2026

Kerkmagazine verschijnt viermaal per jaar en wordt verspreid onder kerkrentmeesters, kosters, beheerders etc. in alle kerken in Nederland.

Eindredactie Kees Posthumus

Medewerkers in dit nummer
Martin van der Hoek, Bastiaan van Soest, Korstiaan van Vliet, Dick Vos.

Uitgever Marco van de Wetering

Foto voorzijde
Smid Bart Hooghwerff aan het werk
Foto: Van Dijk Metaaldesign

Advertentie exploitatie
ER-Communicatie
Ed Rothuis
T + 31 (0)6 270 288 77
E info@er-communicatie.nl
I www.er-communicatie.com

Vormgeving
Origin Media
Martine van der Peijl
E info@originmedia.nl
I www.originmedia.nl

Uitgever
Helderblauw BV
Postbus 209
3770 AE Barneveld
T 0342 712 512
E kerkmagazine@helderblauw.nl
I www.kerkmagazine.nl
KvK 08178996
BTW nr: 8197.23.393.B01

Adreswijziging
Wilt u een adreswijziging van uw kerk doorgeven? Ga dan naar www.helderblauw.nl/adreswijziging-kerken

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitaal of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

© 2026 – Helderblauw, Barneveld

Kerk MAGAZINE

Kerkramen:

het mooiste om te maken

Net zoals bij u thuis verdwijnt ook in kerken veel warmte door de ramen. De isolatie van kerkramen in oudere kerken is een lastige klus. Het kan wél: stijlvol, met hoog rendement én behoud van sfeer en karakter.

Tekst: **Kees Posthumus** | Beeld: **Van Dijk Metaaldesign**

In de werkplaats van Van Dijk Metaaldesign op een bedrijventerrein in Ochten brandt in de haard een open vuur. Hier werkt een smid, de vonken spatten er van af. Hij smeedt het staal, als het heet is, voor de nieuwe kerkramen die hier gemaakt worden. Hij buigt het in de ronde vormen, die vaak nodig zijn bij de vervanging van stalramen. Ook smeedt hij details, zoals de geveerde blaadjes in stalraam De Smid.
In deze werkplaats dient een oud ambacht een modern doel: verduurzaming. Hier ontmoeten innovatie en traditie elkaar. Binnenkort begint Van Dijk met het vernieuwen van 77 ramen in het bijna 100 jaar oude kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente in Nederland aan het Stationsplein te Gouda.

> *Namen als Garrel, Giffel en Kerkenmeer*

Stalramen

"Stalraam is de overkoepelende term van het type ramen waar kerkramen onder vallen: klassieke gietijzeren ramen met spijlen, in verschillende groottes en vormen. Je vindt ze in woonhuizen en stallen bij oude boerderijen, daarom noemen wij het voor het gemak stalramen. Tegenwoordig maken wij ook kerkramen met hetzelfde principe", vertelt tekenaar en verkoper Gerrit Jager. In de werkplaats staat een model van een raam zoals ze straks in Gouda worden geplaatst. Jager: "In het frame zit een koudebrugonderbreking, die voorkomt dat kou en vocht van buiten doorslaan naar het binnenframe. Tussen de binnen- en buitendelen van staal zit een isolerende laag van kunststof. Deze oplossing hebben we zelf ontwikkeld. Metaal geleidt namelijk heel goed en deze koudebrugonderbreking verhindert dat de kou naar binnen wordt geleid."
Er bestaan vele typen kerkramen, met illustere namen als Garrel, Giffel, Kerkenmeer, Broederkamp en Torenzicht. Al deze modellen worden door Van Dijk gemaakt in een moderne isolerende versie.
De keuze is reuze, want de buitenkant van het profiel kan ook nog vlak, rond of driehoekig zijn. Een duurzame coating is er in elke gewenste RAL-kleur.

Spitsbogen

Jager: "Kerkramen zijn het mooiste om te maken. In de kerk vind je ramen met zulke bijzondere vormen, fantastisch. Puur maatwerk, waar veel vakmanschap voor nodig is. Veel bedrijven vinden het spannend om bijzondere vormen zoals spitsbogen en afwijkende rondingen te maken. Wij kunnen dat.
Het is een kwestie van goed inmeten. Als we twijfelen, maken we eerst een mal die we ter plekke gaan passen. Past hij, dan maken wij hem in metaal. Past hij niet, dan passen we hem aan, net zolang tot het goed is."
In het frame zitten twee of drie lagen isolerend glas, dubbel HR + + of triple HR + + + .

Glas-in-lood

In de vensters voor Gouda bestaat de middelste van drie lagen uit het originele glas-in-lood, vertelt directeur Folkert van Dijk.

Folkert van Dijk

Het project kent een lange doorlooptijd. Aanvankelijk was het plan om de tussenlaag glas-in-lood te vervangen door geprint glas. Dat bleek lang niet zo levensecht en de lichtinval zou afnemen. Er werd besloten om het om het echte glas-in-lood te laten terugkomen."
Van Dijk: "Dat werk wordt uitgevoerd door glasatelier Stijlvol Glas in Lood in Heeswijk-Dinther. Zij halen alle ruitjes er uit, restaureren het glas, snijden het op maat en loden het opnieuw.
Het resultaat van hun werk komt naar Ochten, waar wij het terugplaatsen in de nieuwe, isolerende stalen frames.

> *Veel roest, lekkage, uitgezakt lood*

Veilig tussen het glas blijft het glas-in-lood intact, omdat het niet langer wordt blootgesteld aan weer, wind en kou."
De 77 ramen van de Goudse kerk variëren in hoogte van 1.60 tot 8 meter. De bestaande ramen waren hard aan vervanging toe: veel roest, lekkage, uitgezakt lood, kapotte ruitjes

Kerken

De kerk in Gouda is de zesde kerk waarin Van Dijk bestaande frames vervangt door isolerende, stalen frames met de zelf ontwikkelde, onmisbare koudebrugonderbreking. De orderportefeuille groeit.
Van Dijk: "Wij werkten eerder in Driedorp, Tweede Exlooermond, Schipluiden, Maurik en Varik.
Soms gaat het om kerken met een herbestemming, zoals wonen. Wij bieden een oplossing wanneer de eigenaar de kerk zo origineel mogelijk wil houden en tegelijk wenst te isoleren. Het monument behoudt zijn

karakter. Je ziet geen verschil tussen de oude en nieuwe ramen.”
De opdracht aan Van Dijk komt voort uit een gesprek tijdens de Kerkenbeurs 2024. “Wij zijn al twee jaar met elkaar onderweg en de samenwerking voelt heel goed. Ik ken vanuit mijn eigen christelijk geloof de kerk van binnenuit. Daardoor weet ik dat kerkelijke besluitvormingsprocessen soms tijd nodig hebben. Het is mooi werk: oude kerken, monumentale panden, oude gemalen. En prachtig om bij te dragen aan de toekomstbestendigheid ervan. Twee jaar geleden begonnen wij met de promotie van ons product in de wereld van kerken en monumenten. Dit jaar stonden we voor de derde keer op de Kerkenbeurs. Wij gaan ook naar de Monumentenbeurs en de Bouwbeurs. Er staan artikelen over ons werk in Monumentaal, Landleven en *Kerkmagazine*.”

Biddag

Het vervangen van het glas en andere restauratiewerkzaamheden aan het gebouw in Gouda vinden plaats tussen woensdag 11 maart en woensdag 4 november. Dat zijn Biddag voor gewas en arbeid en Dankdag voor gewas en arbeid in 2026. De planning is dus strak. Tijdens de werkzaamheden geniet de gemeente gastvrijheid in de kerk van een zustergemeente.
Kerkelijke vrijwilligers demonteren de ramen en het glas-in-lood. Daarna komt er tijdelijk hout in, waarna de compleet nieuwe kozijnen in het bestaande gemetselde gevelwerk worden gemonteerd door Van Dijk.
Jager: “Dat doen we zelf, puur om kwaliteit te garanderen. Wij hebben de ramen ingemeten en uitgetekend, wij weten hoe het moet”.

Kerk: www.kerktijden.nl
Stalen frames: www.vandijkmetaalddesign.nl
Glas-in-lood: www.stijlvolglasinlood.nl

Gerrit Jager

Verzekeren van kerken en monumenten

Donatus is verzekeraar van 4600 kerken en 6000 monumenten (3000 monumentenleden). Met directievoorzitter Alphons van der Voorn en directeur Rinke Eigenhuis bespreekt *Kerkmagazine* recente mijlpalen en actuele kwesties in verzekeringsland.

Tekst: **Kerkmagazine** | Beeld: **Donatus**

Donatus is een onderlinge verzekeringsmaatschappij en dat maakt een groot verschil. Van der Voorn: “Andere verzekeraars hebben aandeelhouders en zijn gericht op winstmaximalisatie. Onderlinge maatschappijen, zoals Donatus, hebben leden en geen winstoogmerk. Als er winst gemaakt wordt, gaat een aanzienlijk deel daarvan via premierestitutie terug naar onze ruim 9.000 leden. Een ander deel wordt toegevoegd aan het eigen vermogen.” Eigenhuis: “Onderlinge maatschappij of coöperatie is de oervorm van verzekeren. Deelnemers leggen geld opzij om elkaar te kunnen helpen als er iets mis gaat en er geld nodig is.”

3.000 monumenten

Een recente mijlpaal is de verzekering van het 3.000e monument in de portefeuille van Donatus: het sociëteitsgebouw De Hereeniging in Deventer.
In 1852 begon Donatus met het verzekeren van, aanvankelijk, kerken die in gebruik zijn voor de rooms-katholieke eredienst. Sinds 2010 behoren ook niet-religieuze monumenten en herbestemde kerken tot de verzekerde objecten.
Van der Voorn: “Bij mijn aantreden in 2008 was de markt voor kerken al krimpend. Men verwachtte van mij een toekomstvisie. Er kwam een plan om naast kerken ook niet-religieuze monumenten te gaan verzekeren. Mondjesmaat deden wij dat al, voor twee ton op toen € 23 miljoen premie. Vanaf 2010 werd het officieel beleid. Als je protestantse en katholieke kerken scheidt, vormen niet-religieuze monumenten onze grootste doelgroep, met bijna 30% van onze totale premie van circa € 43 miljoen. Een andere uitbreiding bestaat uit het verzekeren van herbestemde kerken.”
De Hereeniging, het 3000e monument, is een statig sociëteitsgebouw uit 1854, voorheen verzekerd bij een algemene verzekeraar. Eigenhuis: “Wij zijn de enige niche-verzekeringsmaatschappij, uitsluitend gericht op monumenten en kerken. Wij verzekeren verreweg het grootste deel van de markt. Donatus heeft hiervoor alle deskundigheid in huis: bouwkundigen, experts en taxateurs die in staat zijn om gebouwen goed te kunnen inspecteren en taxeren op hun herbouwwaarde.”

50 miljard

Een tweede recente mijlpaal is het bereiken van het bedrag van € 50 miljard aan verzekerde waarde. Ter gelegenheid daarvan overhandigde Donatus een cheque van € 5.000,-- aan Stadsherstel Den Haag, dat met 50 panden bij Donatus verzekerd is.
Vijftig miljard is de uitkomst van de optelsom van de verzekerde waardes van de objecten en inventarissen in Donatus’ portefeuille. Het bedrag waarvoor een kerk of monument verzekerd is, moet de kosten van herbouw dekken.
Van der Voorn: “Bij ons ben je niet onderverzekerd,. Onze taxateur bepaalt de herbouwwaarde en dat

Oude Kerk Amsterdam

Rinke Eigenhuis

Alphons van der Voorn

bedrag indexeren wij elk jaar. Wij volgen daarin de prijsstijging van lonen en bouwmaterialen in de restauratiesector en adviezen voor de herbouw. Na vijftien jaar volgt een nieuwe taxatie. Wij zijn de enige verzekeringsmaatschappij die dit werk zelf uitvoert, andere besteden het uit."
Eigenhuis: "Het taxeren van een kerk is een vak apart. Onze collega's weten precies uit welke elementen een gebouw is samengesteld, wanneer het is gebouwd en wat er nodig is voor herbouw, aan vakmanschap en materialen. Zo bereken je op basis van actuele prijzen wat herbouw of gedeeltelijk herstel gaat kosten."

Lagere premie

Als de getaxeerde waarde bepaald is, volgt de vraag voor hoeveel je het object wilt verzekeren.
Eigenhuis: "Daarbij adviseren onze collega's hoe en wat je het beste kunt verzekeren. Als je totaal geen eigen geld hebt, zou je eigenlijk voor de volle 100 % moeten verzekeren. Als je wel eigen vermogen hebt, kun je bijvoorbeeld tegen een lagere premie en een eigen risico een deel verzekeren."
In dat laatste geval geldt een harde waarheid: de verzekering dekt niet alle schade, maar alleen de schade waarvoor je verzekerd bent.
Van der Voorn: "Vaak willen kerken bij herbouw ook een modernisering doorvoeren. Het gebouw verduurzamen, een extra vergaderzaal, een nieuwe toiletgroep. Dat kan wel, maar het moet binnen het verzekerde bedrag blijven. Dat kan bijvoorbeeld betekenen dat beschadigde fresco's niet hersteld worden. Bij ons mag je schuiven in de besteding van het uit te keren bedrag."

Vork-clausule

Bij grote monumenten is volledig verzekeren soms nauwelijks haalbaar. Dan is het tijd voor de 'vork-clausule'. Hiermee wordt, na deskundig advies van de technische buitendienst, een deel van de kerk niet verzekerd. Dat maakt de premie lager. Dat kan, omdat bij een brand weliswaar dak en toren kunnen instorten en een deel van het interieur verloren kan gaan, maar de muren bijna altijd blijven staan. Schoonmaken en verstevigen is nodig, maar veel duurdere herbouw niet. Een bekend iconisch voorbeeld hiervan is de Notre Dame. Na de enorme brand waarin het dak instortte, bleef het karkas overeind.

Brand in 020

Dat was ook zo bij de brand in de Amsterdamse Vondelkerk, tijdens de laatste nieuwjaarsnacht. Werk aan de winkel voor Donatus? Nee, de kerk was verzekerd bij een andere maatschappij.
Van der Voorn: "Toen de kerk eind jaren '70 de rooms-katholieke religieuze functie verloor, zijn ze bij ons weggegaan. Nu zouden ze weer terug kunnen komen, omdat wij tegenwoordig ook herbestemde kerken verzekeren,"
Eigenhuis: "In 1904 was er ook brand in de Vondelkerk, die toen nog bij Donatus verzekerd was. We achterhaalden een mooi oud krantenknipsel uit die tijd, waarin de pastoors van de kerk het uitgekeerde bedrag noemen: 50.000 gulden."

Brand in Epe

Nog een afgebrande kerk, wel onder de hoede van Donatus: de Regenboogkerk in Epe, die in augustus 2024 in vlammen

Kerk Dominicanen Zwolle

Eusebiuskerk Arnhem

opging. Gevraagd naar de oorzaak van de brand maken de heren een omtrekkende beweging om betrokkenen in bescherming te nemen.
Feit is dat het grootste deel van de branden ontstaat door menselijk falen. Daarbij gaat het om ondeugdelijke elektrische installaties of onzorgvuldigheid tijdens werkzaamheden aan het gebouw, zoals herstelwerk aan het dak of schilderwerk. Dat roept de vraag op of de schade kan worden verhaald op het betrokken bedrijf.
Eigenhuis: “Wij adviseren kerken om bij aanbestedingen goed te kijken of het bedrijf een aansprakelijkheidsverzekering heeft. Verplichten kunnen wij dat niet. Erkende bedrijven hebben zo’n verzekering, maar wat blijft, is dat wij moeten bewijzen dat de brand door het werk is ontstaan. Soms is dat lastig, tegenwoordig helpen filmpjes die omstanders met een mobieltje maken of opnames van een beveiligingscamera.”

Mentale schade

Van der Voorn: “Wij betalen alles uit aan de kerk en werken intussen aan de achterkant met de verzekeraar van het betrokken bedrijf aan een oplossing. Dat kan ons miljoenen schelen, wat kerken terugzien in de hoogte van de premies.”
Eigenhuis: “Onze houding is dat we niet tot het uiterste gaan wanneer een bedrijf het geld niet heeft. Dat leidt tot niets. Wij realiseren ons dat dat de betrokkene, die vaak uit dezelfde gemeenschap komt, er mentale schade aan lijdt”.
Deze zomer valt het besluit over de herbouw van de Regenboogkerk. De plannen wijzen nu in de richting van een multifunctioneel gebouw. *Kerkmagazine* zal er zeker over schrijven. Donatus is in gesprek met de kerkenraad van de protestants Epe en de taxateurs begeleiden straks de nieuwbouw. Eigenhuis: “Wij zijn niet van: hier heb je een zak geld, zoek het maar uit en tot ziens!”

Interieur

Ook het interieur van kerken is verzekerd. Bij rooms-katholieke kerken kan dat flink in de papieren lopen.
Van der Voorn: “Gewaden, kelken, monstransen, heiligenbeelden, van bijzondere objecten met grote waarde tot zaken zonder waarde; alles zit, voorzien van een prijs, in ons systeem. In protestantse kerken blijft het doorgaans beperkt tot avondmaalzilver of een enkele kostbare oude Bijbel.”

Preventie

Ook bij verzekeren geldt dat voorkomen beter is dan genezen. Bij Donatus bestaat de preventie uit regelmatige risico-inspecties. Dat gebeurt elke vijftien jaar tijdens de hertaxatie of tussentijds, bijvoorbeeld bij een nieuwe aanbouw of ingrijpende renovatie.
Eigenhuis: “Onze collega’s geven in hun rapport over de herbouwwaarde concreet aan wat veranderd moet worden om de dekking geldig te maken. Of zij dringen aan op maatregelen. Anders gezegd: harde en zachte eisen. Bijvoorbeeld: de meterkast is niet gecertificeerd, niet veilig genoeg. Of er is geen jaarlijks onderhoudscontract. Of er hangen geen brandmelders, of op de verkeerde plaats. Prullenbakken, die van plastic zijn en niet van brandwerend staal. Of: eindeloos doorgeluste verlengdozen.”
Van der Voorn: “Met een risicocheck op onze website kunnen kerken zelf een rapport maken, door vragen te beantwoorden. Daaruit volgen vanzelf oplossingen om risico’s te beperken. Bijvoorbeeld: zet op iedere verdieping een brandblusser van een bepaald type en zorg voor regelmatige controles. Of: laat regelmatig de schoorsteen in de pastorie vegen.”

Klimaat

Sinds 1 januari 2026 verzekert Donatus ook overstromingsrisico van niet-primaire watergangen. Dat dat nodig is, toonden de overstromingen in Limburg in 2021 aan. Verzekeraars moeten rekening gaan houden met klimaatsverandering.
Eigenhuis: “Het is een lastige discussie, klimaat is een containerbegrip. Wat valt onder schade door klimaatverandering? Branden worden vaak veroorzaakt door menselijk handelen. Droogte kan gevolgen hebben voor de fundering van monumenten zoals kerken, landhuizen en grachtenpanden. De hoeveelheid neerslag neemt niet toe, de intensiteit van de buien wel degelijk. Wat ook toeneemt is het aantal en de zwaarte van hagelbuien.”

Verzekeraars, ook Donatus, ontwikkelen beleid, gebaseerd op cijfers, om mogelijke risico's door klimaatverandering in kaart te brengen en waar mogelijk te verzekeren.

Donatus is bijna een monopolist in het verzekeren van kerken. Hoe voorkomt u dat het te gemakkelijk wordt?
Eigenhuis: "Dat zal nooit gebeuren, omdat wij een onderlinge zijn, met leden en een ledenraad. Dat houdt ons scherp. Onze klanten zijn lid van Donatus, wij hebben geen aandeelhouders. Dat is een ander bedrijfsmodel dan dat van een commerciële verzekeraar."
Van der Voorn: "Als onze premies te hoog zouden zijn of onze dienstverlening onder de maat, krijgen we dat te horen. Ons eigen vermogen moet een bepaalde hoogte hebben, maar hoeft niet oneindig te groeien."

Volgend jaar bestaat Donatus 175 jaar. Dat wordt onder andere gevierd met een lustrumboek met artikelen over erfgoedparels uit de portefeuille van Donatus en interviews met toonaangevende mensen uit de kerk- en de monumentenwereld. Het boek wordt een pleidooi voor het behoud van cultureel en religieus erfgoed.

Katholiek & protestant

Van der Voorn & Eigenhuis vormen samen de 'statutaire directie' van Donatus, Alphons van der Voorn (1961) als directievoorzitter, Eigenhuis (1970) als directeur.

Van der Voorn werkte voorheen onder meer als directeur bij SNS Bank en bij CVB Bank, later Regiobank. Sinds kort gaat alles samen verder als ASN. Bij CVB/Regiobank werkten assurantiepersonen met een bancaire formule, om aanvullend op verzekeringen ook bankproducten te kunnen verkopen.
"Rond mijn 45e vond ik het tijd voor verandering van werkgever. Als penningmeester van een lokale parochie regelde ik de verzekeringen. Ik kreeg het blaadje van Donatus, Donatus Dichterbij, zoals het nog altijd heet. Daarin zag ik de 'oude' hoofden van toenmalige directeuren, die aan hun pensioen toe waren. In 2008 kwam er een vacature en men zocht iemand van katholieke huize. Ik ben nog altijd belijdend katholiek."

Eigenhuis werkt al 29 jaar lang voor verschillende verzekeringsmaatschappijen. in binnen- en buitenland. Hij werkt bij Donatus sinds hij vijf jaar geleden kennis maakte met de onderlinge verzekeringswereld. "Dat sprak mij zo aan, dat ik reageerde op de vacature directeur bij Donatus. Zo belandde ik met mijn kennis, kunde en achtergrond uit de meer commerciële grote verzekeringswereld, bij Donatus. Wat mij aanspreekt is de grote religieuze achterban. Ik ben zelf opgegroeid, opgevoed en actief betrokken bij protestantse gemeenten. In Wijk bij Duurstede was ik jarenlang voorzitter van de kerkenraad."

Heilige Donatus & Vincentius

De oorspronkelijk katholieke onderlinge verzekeringsmaatschappij Donatus ontleent haar naam aan een heilige. Het checken van de feiten in een heiligenverhaal is onbegonnen werk en lijkt ongepast.

Donatus was, 150 na Christus, een soldaat in het Romeinse leger Hij werd al snel legeraanvoerder. Bij een dreigend verlies in de strijd tegen de Germanen bleek bidden tot de Romeinse goden het leger niet te helpen.
Donatus werd, als christen, gevraagd om het bij zijn God te proberen. Dat hielp wel: een gigantische onweersbui met donder en bliksem trof de Germanen.
Een tweede verhaal vertelt dat Donatus dankzij zijn verdiensten het hoofd van de lijfwacht van keizer Marcus Aurelius werd. Deze wilde hem belonen door hem met zijn nicht te laten trouwen. Omdat hij celibatair wilde blijven, weigerde hij. Iets weigeren van de keizer was niet zo'n goed idee en hij werd onthoofd. Donatus werd begraven en pas in 1652 werden zijn stoffelijke resten gevonden. De toenmalige paus gaf de resten aan een Jezuïetenkerk in Münstereifel, die naar hem genoemd werd. Tijdens de processie waarin de resten naar de kerk werden gebracht, brak er groot onweer uit. Een bliksemschicht trof de priester, die dood en bloedend neerviel. Dankzij gebeden tot de heilige Donatus stond hij weer op.
Waar of niet waar, de heilige Donatus geldt in de lage landen als de belangrijkste beschermheilige tegen blikseminslag en onweer, tegen brand (als gevolg van blikseminslag) en hagelinslag en de gevolgen van noodweer in het algemeen. Een betere naam kan een verzekeraar van kerken niet hebben. Hopelijk beschermt de heilige Vincentius van Saragossa intussen de dakbedekkers, zodat er tijdens de werkzaamheden aan kerken geen brand uitbreekt.

Hoe verzeker je de viering van het samenkomen?

Elke kerk heeft een unieke betekenis. Stilte en reflectie gaan er hand in hand met vreugde en vieren. Zo'n plek waar de ziel thuiskomt is onvervangbaar. Maar niet onverzekerbaar, want met de specialistische kennis van Donatus wordt de herbouwwaarde van uw kerk nauwkeurig getaxeerd en verzekerd. Daarbij kunt u rekenen op deskundig preventieadvies. In geval van schade treden we daadkrachtig op en nemen we u veel werk uit handen. Zo blijft uw kerk verzekerd van een toekomst waar ook volgende generaties van kunnen genieten.

Nieuwsgierig? Ontdek meer op www.donatus.nl

donatus

verzekert kerken en monumenten

_ individuelle oplossingen voor verwarmings en klimaat techniek

_ duurzame concepten gecombineerd met en laag mogelijk behoefde aan energy

_ eigen productie op maatwerk en service uit een hand

_ bijzonder Know-How van klimaat controle en **verwarming van kerken**

_ MAHR-Actherm® – eigen regeltechniek voor individuele oplossingen.

_ vrijblijvend en competent advies door onze medewerkers **in heel Europa**

nederlandstalig | www.kerkverwarming-mahr.nl
+49 171 3044 790 | info@mahr-heizung.de

Hét veilige platform voor kerken dat overzicht en structuur biedt

voor vergaderen, VOG-beheer, archiveren en samenwerken

bestuursgemak

- Alles op één centrale plek
- Veilig en AVG-proof samenwerken
- Rust en overzicht voor het bestuur
- Continuïteit en ondersteuning

VOOR MEER INFORMATIE EN CONTACT GAAT U NAAR

RDJAV
PASSIE VOOR AUDIOVISUELE TECHNIEK

"Wij weten hoe belangrijk het is dat de techniek altijd naar behoren werkt!"

- **Vaste audiovisuele installaties**
- **Adviestraject voor kerken**
- **Cursussen voor Kerktechnici**

Bel voor advies: 0318 - 845 980

Kryptonstraat 22 | 6718 WR Ede | info@rdj-av.nl | www.rdj-av.nl

HET VERLEDEN IS WAARDEVOL

DE TOEKOMST OOK

WIJ DENKEN GRAAG MEE OVER DE TOEKOMST VAN UW KERKGEBOUW

MOONS
ARCHITECTEN & ERFGOEDADVISEURS

Gemakkelijker vergaderen en archiveren

Nooit meer slingerende vergaderstukken, verouderde versies, rommelige overdrachten of incomplete archieven. Alle vergaderstukken staan in één digitale omgeving, dankzij Bestuursgemak.

Tekst: **Kees Posthumus** | Beeld: **Bestuursgemak**

Gert-Jan van der Wal is directeur van Bestuursgemak. Hij houdt kantoor in zijn woonhuis aan de rand van Veenendaal, met uitzicht op de Utrechtse Heuvelrug.

Hoe begon het?
"Ik was hervormd diaken in Melissant en later kerkvoogd in de Hersteld Hervormde Gemeente hier in Veenendaal. Toen ik daarmee stopte, bleek de overdracht van stukken niet goed geregeld te zijn. Ik had mijn stukken wel overgedragen, maar ontdekte na een tijd dat er op een plank nog een ordner met stukken stond.
Zo gaat dat in kerken. Op allerlei plaatsen staan allerlei stukken, van belangrijke documenten tot terloopse notities. Op pc's, laptops, USB-sticks, losse harde schijven, in de cloud. Dat is zeker niet handig, omdat je als kerk gehouden bent aan de AVG, Algemene Verordening Gegevens.
In de kerkenraad speelt de scriba hierin een centrale rol. Hij heeft veel, deelt veel en heeft veel te bieden aan het archief en het geheugen van de gemeente zelf. Dat geldt ook voor de secretarissen van de colleges van kerkrentmeesters en diakenen."

U dacht: dat kan beter.
"Ik kreeg een verzoek van het landelijk bureau van de Hersteld Hervormde Kerk: hoe houden we onze spullen op orde met mensen die overal in het land wonen en werken? In mijn bedrijf BCA Interim Management ben ik betrokken bij projecten en advisering rond bedrijfsvoering en daarbij is automatisering een belangrijke factor. Bovendien ken ik de kerk als ambtsdrager van binnenuit, ik weet hoe het werkt en wat nodig is.
Het begon als een onderzoeks- en adviesvraag: hoe lossen we dit op? Dat werd een project waar een oplossing voor vergaderen en archiveren uit voortkwam. Daarna adviseerde mijn accountant mij om dit beschikbaar te maken voor kerken en gemeenten."

Hoe werkt Bestuursgemak?
"Wij maakten Microsoft 365, een bestaande oplossing, geschikt voor organisaties die veel vergaderen en veel met vrijwilligers werken, waaronder kerken. Zo ontstond een digitaal platform voor documentbeheer, samenwerken, e-mail en archiveren.
Je kunt Microsoft 365 zien als een gereedschapskist van een timmerman, waarmee hij zijn vak kan uitoefenen. Zo bieden wij een oplossing waarmee kerken kunnen vergaderen, documenten verzamelen en archiveren. Met, en dat is belangrijk, een goed slot voor optimale beveiliging."

Hoe kan een scriba hiermee werken?
"Je gebruikt niet langer je privé-mail, pc of laptop om stukken op te slaan. Alles is gecentraliseerd binnen het platform. De scriba of secretaris bereidt een vergadering voor, maakt een agenda, verzamelt vergaderstukken. Als hij daarmee klaar is, publiceert hij de stukken op het platform Bestuursgemak.
De andere kerkenraadsleden ontvangen een bericht: de vergaderstukken staan klaar. Daarna melden zij zich aan om de stukken in te zien. Om het systeem AVG-proof te maken, zijn gebruikersnaam en wachtwoord niet voldoende. Er is een tweede factor bij nodig: je telefoon.
Gegevens over geloof zijn bijzondere persoonsgegevens. Je wordt als organisatie geacht om deze gegevens goed te beschermen.
Je kunt bij een stuk aantekeningen maken op je digitale notitieblok.
Het platform biedt ook een plek om documenten op te slaan, waar alleen jij toegang toe hebt. Daar kunnen ook vertrouwelijke, persoonlijke gegevens in, bijvoorbeeld naar aanleiding van een huisbezoek. Als je met de taak stopt, wordt dat persoonlijke archief opgeheven. Je opvolger krijgt een nieuwe persoonlijke plek."

In principe is het systeem papierloos?
"Klopt, zo bespaar je op papier, postzegels, kopieën en het milieu. Iedereen heeft altijd de meest actuele versie. Naar de vergadering neem je een iPad of laptop mee. De voorzitter kan de agenda en de stukken tijdens de vergadering laten zien op beamer of beeldscherm.
Na afloop verhuizen de stukken naar

het digitale archief. Omdat ze gelabeld zijn, komen ze daar direct op de goede plaats terecht. Je rol en functie bepalen of je daar toegang toe krijgt. Bewerken kan niet, het zijn vastgestelde vergaderdocumenten.
Een papieren archief is niet meer nodig, een digitaal archief volstaat. In onze aanpak varen wij op het gezag en de deskundigheid van het Nationaal Archief. Zij publiceren adviezen en documenten die wij onze klanten ter beschikking stellen. Dat heet Eerste Hulp Bij Archiveren, je vindt er onder andere adviezen om de kwetsbaarheid van een digitaal archief zo klein mogelijk te maken."

Hoe begint een kerk met Bestuursgemak?
"Wij analyseren samen met de gemeente hoe hun organisatie er uit ziet. Welke organen en commissies zijn er, op welke manier zijn jullie bereikbaar via mail? Dat is al voldoende om een oplossing op maat geschikt te maken voor gebruik. Wij begrijpen hoe commissies en taakgroepen met elkaar samenwerken. Wij weten hoe het vergaderproces werkt, hoe je moet archiveren, met archiefrichtlijnen van de Protestante Kerk in Nederland en andere kerkgenootschappen. Je kunt gelijk starten."

Nog een privacy-gevoelig onderwerp: de Verklaring omtrent het Gedrag (VOG)
"Ook voor het beheer daarvan bieden wij een oplossing. Nu gebruiken mensen vaak Excel-bestanden, die ergens worden opgeslagen. Bij ons kan dat in een goed beschermde omgeving, van de komst van een vrijwilliger totdat hij of zij een VOG heeft gekregen. Plus de overzichten die daarbij horen."

Wat moeten mensen kunnen om met Bestuursgemak te werken?
"Veel mensen werken thuis en op hun werk al met de tools van Microsoft. Dat maakt het adoptieproces gemakkelijker. Daarnaast helpen wij mensen ter plaatse op gang met een starttraining voor scriba's, secretarissen en anderen.. Stel dat je problemen tegenkomt, dan is elke functionaliteit voorzien van een handleiding. Mocht dat onvoldoende zijn, dan kun je contact opnemen met onze helpdesk. Onze klanten zijn voor het grootste deel vrijwilligers. Die werken niet op reguliere werktijden tussen negen en vijf en dat doen wij ook niet."

> *Mailen hoeft niet meer*

Hoeveel gemeenten gebruiken Bestuursgemak?
"Momenteel maken 5.000 mensen gebruik van Bestuursgemak, in iets

meer dan vijftig kerken. Bestuursgemak werkt met een abonnement. De prijs hangt af van de grootte van de organisatie en daarmee is het passend te maken voor elke omvang. Het is een modulair systeem, je kunt bijvoorbeeld beginnen met de kerkenraad en later andere organen uit je gemeente laten aanhaken.
Via ons koop je de nodige licenties van Microsoft. Dat bedrijf geeft hoge kortingen voor gebruikers met een ANBI-status, oplopend tot 100%. Die korting zetten we door naar onze klanten."

Hoe veilig is het nog om te werken met Microsoft?
"Dat is een actueel thema, met discussies over big tech en de invloed van de huidige president van de VS. Daar spreken wij met klanten over, toevallig kwam er vanochtend een verzoek binnen om erover te komen praten.

Midden: Gert-Jan van der Wal

Er wordt aan gewerkt. Met onze ontwikkelaar en klanten bespreken we de mogelijkheden om delen van het systeem onafhankelijker te maken. Je kunt rustig deels de tools van Microsoft blijven gebruiken en, bijvoorbeeld, tegelijk je echte processen en gegevens loskoppelen en op een andere, veiliger plek onderbrengen.
Eén ding is zeker: daar is veel geld en ontwikkelkracht voor nodig. Het risico bestaat dat verschillende partijen, los van elkaar, initiatieven ontplooien om onafhankelijker te worden van bijvoorbeeld Microsoft. Mijn voorstel is: laten we samen onderzoeken hoe we los kunnen komen van big tech. Zo bundelen wij investeringsvermogen en kennis en versnellen wij de ontwikkelingen.
Het is niet zo dat de Verenigde Staten zomaar bij onze gegevens kunnen. De zogenaamde Cloud-Act stelt de Amerikaanse overheid in staat om informatie op te vragen bij techbedrijven. Maar tussen opvragen en beschikbaar stellen zit een groot verschil, dat gebeurt niet zomaar. Ook in Nederland vraagt de overheid organisaties om gegevens, maar die krijgen ze niet altijd."

> *Laten we samen onderzoeken hoe we los kunnen komen van big tech*

Bestuursgemak in Groot-Ammers

Ruim een jaar geleden stapte de Hervormde Gemeente Groot-Ammers over op Bestuursgemak. Teun Copier, hij is scriba van deze gemeente, ging twee jaar geleden met pensioen.
Stilzitten is er voor hem niet bij: “Ik was bang dat ik niets te doen zou hebben, maar dat is niet bewaarheid. Na mijn pensionering pakte ik allerlei taken op in de Protestantse Kerk in Nederland, op plaatselijk, classicaal en landelijk niveau. En ik ben ook nog organist, ik ben van alles en nog wat.”

Waarom stapte u over op Bestuursgemak?
“Onder de vorige scriba dachten we al na over onze administratie. Veiligheid was daarbij een belangrijk onderwerp: veilig verzenden van kerkenraadsstukken, weten wie waar bij kan. En ervoor zorgen dat, wanneer iemand stopt, er niet van alles blijft zweven op privé-computers.
In mijn vorige periode als scriba bracht ik de kerkenraadsstukken nog op de fiets rond. Intussen is alles gedigitaliseerd, maar het was nog niet op orde. Er konden overal stukken rondzweven, zonder dat we wisten waar. Daar zochten we een oplossing voor. Ook wilden we de wijze van archivering gemakkelijker en veiliger maken.”

Hoe kwam u bij Bestuursgemak terecht?
“Ik sprak met iemand die zelf Microsoft 365 speciaal voor zijn kerkelijke gemeente had ingericht, alles goed voor elkaar. Een handig, vakkundig en gedisciplineerd gemeentelid. Toen ik hem vroeg wat er zou gebeuren als hij ermee stopte, zei hij: ‘Dat kan weleens een groot probleem worden.’
Kort daarna maakten wij kennis met Bestuursgemak. Daar is de continuïteit gegarandeerd. Gert-Jan van de Wal legde ons uit wat Bestuursgemak is en kan. Als scriba ben ik heel blij mee dat de kerkrentmeesters besloten om met het programma te gaan werken. Microsoft 365 kan heel veel, dat past niet allemaal in mijn hoofd. Bestuursgemak is op maat gemaakt, speciaal geschreven voor kerkelijke gemeenten.”

Was u snel gewend?
“Eerlijk gezegd: na aankoop van het product is het zeker geen fluitje van een cent. Je moet het nieuwe systeem inrichten vanuit een oude situatie. De scriba en andere ambtsdragers die ermee werken moeten handig worden in Microsoft 365, als je dat nog niet bent: documentbeheer, opslag, archivering. Daar moet je tijd voor nemen.
Gelukkig word je daarbij goed ondersteund door de helpdesk van Bestuursgemak. Zij verzorgen een starttraining. Dat is prima en dat moet ook, maar daarna moet je er zelf mee verder. Daar moet je tijd in steken, maar het betaalt zich uit in de manier van vergaderen.”

Zit nu iedereen met een iPad of laptop in de vergadering?
“Ja. Meer dan de helft deed dat al omdat we stukken digitaal verstuurden. Er bleven mensen die alles uitprintten. Dat gebeurt nu niet meer. Men print nog wel de agenda uit en volgt daarna met Bestuursgemak alle onderliggende vergaderstukken.”

Wie doet er mee in het systeem?
“De belangrijkste gebruiker is de kerkenraad zelf. Ook de kerkrentmeesters en de diaconie maken er gebruik van, zij vergaderen via Bestuursgemak. En de redactie van kerkblad De Zaaier.
Wij werken aan opname van de documentatie van de ledenadministratie in Bestuursgemak. Daarnaast zijn we met Bestuursgemak bezig of de VOG-administratie ingebracht kan worden in Bestuursgemak. Dat is ook fijn bij Bestuursgemak: als je ideeen hebt voor aanpassingen of verbeteringen, pakken ze dat goed op.”

Tevreden?
“Zeker. Kerken moeten zich niet laten weerhouden door de kosten. Je moet hierin durven te investeren. Goedkope oplossingen werken niet. Het betaalt zich terug. Een goede dominee kost ook geld.”

Gemeente: www.hervormdgrootammers.nl
Bestuursgemak: www.bestuursgemak.nl

Nu is het moment...

om uitvoering te geven aan groene pacht.

Veel kerkgenootschappen dragen verantwoordelijkheid voor gronden die hen zijn toevertrouwd. In deze tijd groeit de roeping om zorgvuldig om te gaan met de schepping. Vragen rond bodem, water, biodiversiteit en duurzaam agrarisch gebruik maken dat bezinning op pacht en beheer steeds urgenter wordt.

Groene pacht biedt de mogelijkheid om landbouwkundig gebruik te verbinden met zorg voor de aarde. Door heldere en bewuste afspraken kan verpachting bijdragen aan goed rentmeesterschap, herstel van landschap en verantwoord beheer voor toekomstige generaties.

Klement Rentmeesters ondersteunt kerkgenootschappen bij het vormgeven van groene pacht. Wij helpen om idealen en waarden te vertalen naar concrete pachtvoorwaarden, begeleiden het gesprek met pachters en zorgen voor een aanpak die juridisch zorgvuldig, praktisch werkbaar en passend bij de plaatselijke situatie is.

Wij verbinden deskundigheid in grondzaken en pacht aan rentmeesterschap in brede zin. Met oog voor mens, landschap en continuïteit helpen wij kerkgenootschappen hun gronden verantwoord te beheren.

Klement Rentmeesters. **Voor de waarde van uw grond.**

Klement
RENTMEESTERS

Bel ons: 043 32 33 511 of ga naar

www.klement-rentmeesters.nl/grondzaken/groene-pacht

Vestiging Vught
Landgoed Muyserick
Maurick 1, 5261 NA Vught

Vestiging Gulpen
Rijksweg 4, 6271 AE Gulpen

Makelaardij
Restauratie & herbestemming
Onderhoud & beheer
Subsidies
Verduurzaming
Grondzaken

Scan de QR code of ga naar bovenstaande URL

ERINGA GELUID: ALTIJD DE HELPENDE HAND

Beleef Geluid- en Muziekweergave met zeggingskracht.

Kan “redelijk goed” nog beter?
Complete generaties zijn er mee opgegroeid:
Apparatuur inkopen voor de laagste prijs.
Aansluiten. Doet ‘ie het? Soms nog de vraag:
Kunt u mij allemaal verstaan?

Maatwerk = Vakwerk
Echter: iedere ruimte heeft een eigen specifiek karakter, waarbij eisen gesteld worden aan de geluidweergave. Eringa Geluid / Eringa Facilitair specialiseert zich op het gebouw-gebonden optimaliseren van uw audio-installatie: samen met u bepalen we de (meer)waarde van verschillende testcombinaties.

1. SPECIALE AANDACHT VOOR TOEHOORDERS MET EEN “AFNEMEND GEHOOR”

2. LUIDSPREKERTECHNIEK DIE MINDER “LAST” HEEFT VAN RUIMTEGALM

3. MUZIEKBELEVING: VRAAG GERUST EEN PROEFOPSTELLING

4. ALTIJD DE HELPENDE HAND: “DICHTBIJ IS HET BEST”

advies verkoop technische service

Het EringaGeluid

hifi audio & audiovisuele techniek • advies & technische service

Oostergrachtswal 109,
8921 AC, Leeuwarden
T. 058 213 87 87
M. 06 3037 6447 (24/7)

info@eringa.eu
info@eringafacilitair.nl
www.eringa.eu

Yamaha - K-Array - Monacor - Aparte
Sennheiser - D P A - Dateq

Onderdeel van: KERKENPLATFORM.NL

OUDE GEBOUWEN **NIEUWE TIJDEN?**

- Kerkenvisie
- Breder gebruik
- Herbestemming
- Afstoot
- Uitbreiding
- Nieuwe locatie
- Ander kerkelijk gebruik

KAAder kerkadvies

Kampen | Rotterdam | 06 24491848 | info@kaader.nl | www.kaader.nl

PLUIMERS ISOLATIE

Reeds een halve eeuw uw isolatiespecialist

SPOUWMUUR - VLOER - DAK
GEWELVEN - ISOLATIEGLAS - REINIGEN
IMPREGNEREN - VOEGHERSTEL

Vrijblijvend advies via:

www.pluimers.nl/advies

Spechtlaan 95, 2261 BC Leidschendam - 070 327 7700 - www.isolatie-garant.nl

Echt vakmanschap, vernieuwend gedacht.

Een orgel is onmisbaar in kerk of zaal. Het moet inspireren, dragen en betrouwbaar zijn, week in week uit.

Noorlander realiseert maatwerk kerkorgels waarin traditioneel vakmanschap wordt gecombineerd met moderne techniek, onze eigen toonaangevende Sweelinq software. Ook bestaande pijporgels breiden wij uit met hoogwaardige Sweelinq samples. Elk instrument klinkt zoals het hoort, afgestemd op ruimte en gebruik.

Graag tot ziens in **stand D63** of in onze showroom in Barneveld.

Pascalstraat 10, Barneveld • **www.noorlanderorgels.com**

Kerkdienst kijken zonder extra kastje dankzij slimme oplossing

In maart 2025 werd de website van Kerkomroep opgefrist en aangepast aan de laatste inzichten. Naast de lovende reacties van de gebruikers zorgde het paradoxaal genoeg voor een probleem: de meeste, wat oudere, smart-tv's kunnen niet met de nieuwe website overweg. Daar bedacht Kerkomroep een oplossing voor.

Tekst: **Bastiaan van Soest** | Beeld: **Kerkomroep**

Het was een probleem dat eigenlijk al wat langer speelde, maar nu duidelijker naar voren kwam, vertelt directeur Daan van Heteren van Kerkomroep: „De meeste, vooral oudere, mensen die de kerkdienst thuis willen meemaken, kijken op zondag graag naar de televisie. Doordat het een groot scherm is, kan de kijker de dienst goed volgen. Daarbij is het geluid van een eventueel gehoorapparaat ook te koppelen aan de televisie. Het probleem is dat websites die gebruik maken van hedendaagse techniek, zoals ook de nieuwe site van Kerkomroep, vaak niet goed werken op een smart-tv van enkele jaren oud."
En dat komt dan weer omdat de gemiddelde smart-tv wel een browser heeft, maar vaak niet up-to-date is. De browser van een tien jaar oude televisie kan niet overweg met een frisse en moderne site zoals die van Kerkomroep. Van Heteren: „De oplossing daarvoor kan bestaan uit een extra kastje bij de televisie. Je sluit een settopbox of een Chromecast aan op de televisie waardoor Kerkomroep wel te volgen is. Het nadeel daarvan is dat er een extra apparaat nodig is -wat vaak ook geld kost- en dat de gebruiker iedere keer een ander inputkanaal moet kiezen om te switchen van tv-kijken naar het meebeleven van de kerkdienst."

Eenvoudige techniek

Kerkomroep rekent af met deze nadelen. Het bedrijf ontwikkelde naast de vernieuwde webpagina www.kerkomroep.nl ook www.kerkomroep.tv. Die laatstgenoemde site kan prima overweg met alle, ook oudere, modellen smart-tv. De voordelen? Geen extra kastje met kabels, geen extra kosten en ook geen extra handelingen om iedere zondagmorgen de eigen vertrouwde kerkdienst op afstand te volgen. Van Heteren: „Kerkomroep heeft met behulp van eenvoudige techniek een website gemaakt die ook door oudere apparatuur begrepen wordt. Van onze nieuwe website kerkomroep.nl werd iedereen blij en gelukkig, maar op een tv ouder dan drie jaar werkte het niet meer. We hebben deze website kerkomroep.tv speciaal ontwikkeld zodat je geen extra apparaat meer nodig hebt bij je televisie."

In verbinding

Door deze oplossing is Kerkomroep nu net zo te gebruiken als de YouTube-app die ook standaard op een smart-tv geïnstalleerd is. Van Heteren: „Kerkomroep.tv draait op elke smart-tv met full HD. Net zoals de YouTube-app, staat er op de televisie een webbrowser. Je gaat naar Kerkomroep.tv en selecteert de gemeente waar je een dienst mee kan kijken. Zo eenvoudig is het."
De nieuwe site maakt het kijken naar een kerkdienst eenvoudiger en goedkoper voor bezitters van een smart-tv. Daarbij vond Kerkomroep het belangrijk om het meebeleven van een kerkdienst gemakkelijk te maken. Van Heteren: „Voor oudere gemeenteleden moet je het in verbinding blijven met de gemeente makkelijk maken. Bijkomend voordeel voor de gemeente is dat er minder ondersteuning geboden hoeft te worden."

Daan van Heteren

www.kerkomroep.nl
www.kerkomroep.tv

SINDS 1922

Hekkers & van 't Spijker

MEUBELMAKERIJ
GESPECIALISEERD IN
ANTIEKRESTAURATIE

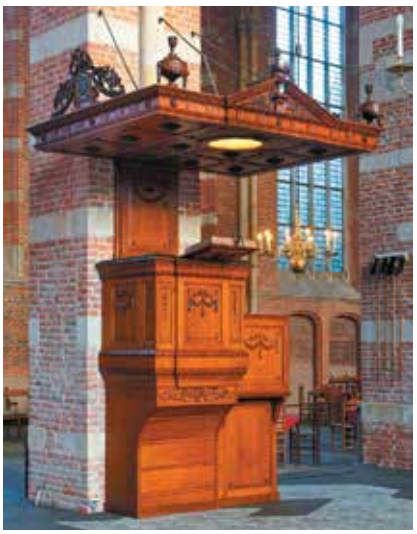

MOLENALLEE 5 - 7384 AM WILP / POSTERENK
TEL. 0571 - 26 20 07 - WWW.HEKKERS-SPIJKER.NL

re-kerk
REVITALISATIE VAN KERKGEBOUWEN

Wij maken van kerkgebouwen
weer stralende middelpunten
in de samenleving

Scan de QR-code voor onze nieuwe whitepaper!

www.re-kerk.nl
015-3338058

het geluidBuro

Per 1 januari 2026 is de dienstverlening van Het GeluidBuro volledig ondergebracht bij Nieman Raadgevende Ingenieurs.

NIEMAN®
RAADGEVENDE INGENIEURS

Specialisten in geluid

Optimale akoestiek
afgestemd op gebruik,
comfort en beleving

nieman.nl

Broeders en zusters zoeken onderdak

Een win-win-situatie: een migrantenkerk vindt onderdak in een kerk voor hun kerkdiensten. De verhurende gemeente ontvangt een redelijke huur. Helaas is het niet altijd zo eenvoudig. In de Delftse Vierhovenkerk werkt het als een trein.

Tekst: **Kees Posthumus**
Beeld: **Kerkmagazine**

Esther Struikmans en Shadi Haddad

Nederland telt 1,3 miljoen migrantenchristenen of beter gezegd: broeders en zusters in het geloof van Nederlandse christenen. Zij zoeken ruimte om hun kerkdiensten en bijeenkomsten zoals Bijbelstudie en catechese te houden. Verschillende organisaties helpen hen daarbij. De grootste is Samen Kerk in Nederland (SKIN). Andere zijn Stichting Geloofsinburgering, Stichting Gave en Intercultural Church Plants (ICP). Vanuit Kerk in Actie Binnenland (PKN) werken Esther Struikmans en Shadi Haddad (zie kader) aan verbinding tussen migrantenchristenen en Nederlandse christenen. Dat doen ze inhoudelijk, met programma's die mensen dichterbij elkaar brengen. En praktisch, door te bemiddelen tussen migrantenkerken en Nederlandse gemeenten en parochies.

Hoe groot is het probleem?
Haddad: "Voor migrantenchristenen is het vinden van ruimte voor hun bijeenkomsten de grootste uitdaging. Ik heb die ervaring ook, als lid van de Syrische kerk. Duizenden christelijke Syriërs kwamen naar Nederland en vonden hier geen ruimte voor hun vieringen.
Dat is pijnlijk om te zien. Hier staan veel mooie en grote kerken leeg of worden verkocht om te worden gebruikt als fitnessruimte of schoenenzaak. Tegelijk zoeken duizenden migrantenkerken onderdak.
In mijn eigen land werden kerken gebombardeerd of platgebrand door terroristen. Mijn mensen in Syrië gingen onder raketten en het gevaar van oorlog naar een kapotte kerk om te bidden.
En hier: prachtige, warme kerken die leeg staan. Dat motiveert mij om migrantenkerken te helpen onderdak te vinden."

Hoe helpen jullie migrantenchristenen?
Haddad: "Een groep migrantenchristenen zoekt in een regio naar een kerkgebouw en vraagt ons om hulp. Soms geven we de vraag door aan SKIN, soms gaan we zelf aan de slag in ons netwerk van 1600 protestantse gemeenten.
Vorige week belde een groep Syrische christenen in de regio Den Bosch. Ik belde de classispredikant die mij, in overleg met het classicale moderamen, een lijst met mogelijk geschikte gemeenten gaf. Deze gemeenten mail ik met informatie én de vraag of zij ruimte hebben voor een migrantenkerk."

Wat hebben migrantenkerken facilitair nodig?
Haddad: "Zij hebben weinig eisen: een kamer, een plek onder een plafond, een dak om onder samen te komen en elkaar te ontmoeten. Later zoeken ze misschien een plek, die lijkt op hun eigen kerk. Orthodoxe kerken zoeken liever een katholieke kerk dan naar een protestantse kerk. Daar zijn vaak al iconen, een wierookvat, een altaar, een doopvont.
Maar dat is geen harde eis. Voldoende is al: een gebouw, een schappelijke prijs, vriendelijke mensen. De Antiocheens Orthodoxe kerk gebruikt in Zeist al jaren daar het Noorderlicht, een protestantse kerk. Ook de Assyrische kerk uit Irak kerkte daar jarenlang en heeft intussen een eigen gebouw gekocht."

Het loopt niet altijd zo soepel als in Zeist.
Struikmans: “Soms worden er exorbitant hoge bedragen aan huur gevraagd, terwijl migrantenkerken vaak weinig geld te besteden hebben. Soms is er sprake van pure onwil. Soms is er zelfs een hooghartige houding van de witte Nederlandse verhuurders, die weigeren hun eigendom te delen.
Soms worden huurcontracten van de ene op de andere dag opgezegd, zonder overleg, zonder opgave van redenen of om onduidelijke redenen. Het laten hangen van natte theedoeken of rondslingerende snoeppapiertjes van kinderen kunnen al een reden zijn om het contract te beëindigen.”

Wanneer loopt het wel goed?
Struikmans: “Met duidelijke afspraken, door elkaar goed te leren kennen en een klein beetje nederigheid van Nederlandse kant. Dat kan door samen een kerkdienst te houden met gelijkwaardige inbreng van alle partijen, door samen te eten, door samen de kerk schoon te maken. Wat ook helpt, is als er ambassadeurs zijn: van beide kanten één contactpersoon, die feeling heeft met zijn of haar eigen gemeente én affiniteit met de Nederlandse cultuur of juist andere culturen. Als zij elkaar regelmatig spreken, kunnen zij een brugfunctie vormen. Zo kunnen zij mogelijke problemen of misverstanden voorkomen of snel verhelpen, zonder dat het direct een grote kwestie wordt.”
Haddad: “Zo werkt het in Delft, waar onze geloofsgemeenschap het protestantse kerkgebouw de Vierhovenkerk gebruikt. De kerkenraad en de diakenen zijn lieve, aardige mensen. Het is een perfect voorbeeld van hoe Nederlandse christenen hun kerken kunnen delen met migrantenkerken.”

Vierhovenkerk

Twee van deze lieve, aardige mensen zijn Henny Melis en Co van der Maas, actieve vrijwilligers van de Vierhovenkerk. Onder hun dak houden maar liefst zes geloofsgemeenschappen hun vieringen en andere bijeenkomsten. Buiten wordt het plein voor de kerk opnieuw ingericht, zojuist werden er kleurige viooltjes geplant. Binnen is het druk bij het uitgiftepunt van de Voedselbank. De Vierhovenkerk bruist doordeweeks van activiteiten en in het weekend is het een komen en gaan van christenen uit vele windstreken.
Henny Melis is, na 24 jaar diaken te zijn geweest, onder andere betrokken bij de praktische zaken rond het gebruik van de kerk door migrantenchristenen. Op de drukke zaterdag is zij vaak in de kerk te vinden. Co van der Maas is meer beleidsmatig betrokken, als hoofd van het coördinatieteam van wijkgemeente de Vierhovenkerk. Eerder was hij als diaken voorzitter van de kerkenraad.

Hoe ziet een weekend in de Vierhovenkerk er uit?
Melis: “Op zaterdagochtend om zes uur begint in de kerkzaal de viering van de Eritrees Orthodoxe kerk. Het is een grote groep van honderden mensen met veel jongeren en kinderen. Als zij rond half een vertrekken, komt de Syrisch Orthodoxe geloofsgemeenschap, waarin Shadi Haddad en zijn vrouw Yara een belangrijke rol spelen. Zij gebruiken de zogenaamde bijtrekzaal, een ruimte die als het nodig is bij de kerkzaal kan worden getrokken.
Op zondag om tien uur houdt onze protestantse gemeente in de kerkzaal

haar kerkdienst. ’s Middags om half twee komen er twee geloofsgemeenschappen. De Congolese Christelijke Gemeente Genade Gods, met een viering waarin hun officiële voorganger voorgaat, ook in de bijtrekzaal. In een andere zaal, ook om half twee, begint de bijeenkomst van de Mission Evangelique. Dat is een kleine gemêleerde Franstalige groep met onder andere een Congolees, een Angolees en een Nederlander. Hun ruimte is ver genoeg verwijderd van de Genade Gods, zodat de een de ander geluidstechnisch niet hindert.”
Binnenkort volgt nummer zes: een Poolse Apostolisch Katholieke Kerk. Die kwam tot nu toe bij elkaar in de kelder van een andere protestantse kerk. Deze geloofsgemeenschap zal voortaan ’s zondags om vier uur hun viering houden in de kerkzaal. Dat past net: bij de Genade Gods zwijgen om vier uur de trommels en wordt in stilte tot half vijf opgeruimd.

De Vierhovenkerk vraagt geen huur van de medegebruikers.
Van der Maas: “De kleinere migrantenkerken hebben niet genoeg geld om een normale huurprijs te betalen. Onze kerk hanteert een commercieel huurtarief, waarbij kerkelijke gemeenschappen 40% korting krijgen. Ook dan is huren voor veel migrantenkerken niet haalbaar.
In de beginjaren sprongen wij als Vierhovendiaconie financieel bij. Dat leidde tot een gekke constructie: de diaconie betaalde een financiële bijdrage aan de kerkvoogdij. Vestzak, broekzak. Los van deze constructie vonden wij het niet kloppen dat je mensen laat betalen, die onze christelijke broeders en zusters zijn, in plaats van hen gastvrijheid te verlenen. Wij stelden de algemene kerkenraad voor om migrantenkerken niet langer te zien als betalende

Co van der Maas en Henny Melis

huurders, maar als medegebruikers die bijdragen naar vermogen. Dat voorstel werd aangenomen.”
Bij een dreigend financieel tekort in de Protestantse Gemeente Delft gingen stemmen op om de migrantenkerken de normale huur te laten betalen. Dat ging niet door. Wel werd medegebruikers gevraagd om hun bijdrage naar vermogen te verhogen, zonder er op afgerekend te worden.
Melis: “Bijdragen naar vermogen trekken wij breder. De migrantenkerken hebben misschien geen gebouw en minder geld, zij hebben wel veel jonge mensen die kunnen helpen bij, bijvoorbeeld, de herinrichting van het kerkplein of het schoonmaken van de kerk. Zo leren wij elkaar ook beter kennen.”
Twee keer per jaar vieren alle geloofsgemeenschappen samen. De Mission Evangelique doet niet mee. Zij voelen weinig binding met de andere gebruikers.

Wat betekent het medegebruik praktisch?
Van der Maas: “Om te beginnen moesten we letterlijk ruimte maken. De migrantenkerken hebben veel spullen: muziekinstrumenten, iconen, liturgisch kleding en hoofddeksels. En zelfs een ark.
Om te beginnen hebben wij zelf een enorme opruimactie gehouden. Dat was jaren lang niet gebeurd. Onze spullen stonden overal en nergens, veel ervan was overbodig geworden. Daarna hebben wij stellingen en kasten aangeschaft, om de spullen van onze medegebruikers overzichtelijk te kunnen opbergen.”
Henny Melis en Co van der Maas leiden rond door de bergruimtes en zalen van de Vierhovenkerk. Het is een boeiende excursie langs de veelzijdigheid van de christelijke wereldkerk. Elke geloofsgemeenschap beschikt over een of meer kasten.
Een aantal planken ligt vol tapijten die neergelegd worden voor de viering van de Eritrese christenen. Zij doen voor de kerkdienst hun schoenen uit en de stenen vloer is te koud voor hun voeten. Er staat materiaal voor de bouw van een geïmproviseerd iconostase. Dat is een wand die het heilige gedeelte, waarin de ark staat, afscheidt van de rest van de kerkzaal. Een grote afbeelding van

Ook tot 40% subsidie voor de verduurzaming van uw kerk of verenigingsgebouw?

Veel kerkelijke organisaties vragen zich af of investeren in verduurzaming wel loont. Toch biedt juist dit kansen: structureel lagere energiekosten en een gebouw dat vaak breder inzetbaar is voor de gemeenschap. Met de DUMAVA subsidie neemt het Rijk een groot deel van de investering voor verduurzaming van kerk- en verenigingsgebouwen weg. Dat maakt verduurzamen financieel haalbaar én een realistische stap richting een toekomstbestendige exploitatie.

Belangrijk om te weten

- Deze subsidie geldt voor verschillende maatregelen, zoals isolatie van het dak, gevels, muren, vloeren, monumentenglas, voorzetramen en warmtepompen.
- De subsidie kan oplopen **tot wel 40%** van de projectkosten.
- Uitvoeringstijd is **maximaal 4 jaar**
- **Begin juni 2026** aanvragen indienen **(op=op!)**
- De pastorie valt buiten de DUMAVA-subsidie, maar daar zijn andere subsidies voor

Komt uw kerk- of verenigingsgebouw dit jaar ook nog in aanmerking voor DUMAVA-subsidie?
Vul de Quick-Scan in en kom er direct achter of uw kerk-of verenigingsgebouw ook in aanmerking komt. Dit kan via www.subsidiegezocht.nl/quick-scan-dumava-regeling/ of via de QR-code. Liever direct persoonlijk contact? Dan kunt u vrijblijvend contact zoeken met Erik-Jan Koers via 06-44364950 of mailen naar dumava@subsidiegezocht.nl.

Protestantse Gemeente te Wieringerwerf / Kreileroord
Om kerk De Samenstroom in Wieringerwerf, Noord-Holland, klaar te maken voor de toekomst is het CvK bezig met verduurzaming van het gebouw. Het plan is om over te gaan op een hybride warmtepomp met zonnepanelen en energiezuinige airco's. Rob Doppenberg, kerkrentmeester, vertelt: Wij dachten dat we 20% subsidie zouden kunnen krijgen, maar door de inspanningen van SubsidieGezocht wordt dat zelfs 40%."

Bantsiliek (Protestantse gemeente Bant)
Voor het isoleren van alle wanden, vloeren en het dak en voor ledlampen voor de theaterverlichting in de Bantsiliek in Bant. Gerard van Tilburg, voorzitter van de exploitatiecommissie: "Ik zie kerken worstelen doordat ze de kennis niet in huis hebben om subsidiepotjes aan te spreken. Met SubsidieGezocht was het een schot in de roos."

Meer informatie en voorwaarden zijn te vinden via www.subsidiegezocht.nl/regelingen/dumava/

Subsidiegezocht
Ecu 21a | 8305 BA Emmeloord | www.subsidiegezocht.nl

Andreas, patroonheilige van de Eritreese gemeenschap. Een kast met flessen olijfolie en honing. Een smoezelig plastic babybadje, dat dient als doopvont. Tientallen veelkleurige hoedjes voor mannelijke gelovigen. En, ergens verstopt en alleen toegankelijk voor de priester, de ark.

Afval en wierook

Bij zo'n intensief gebruik van de ruimtes gaat er ook weleens wat mis. Als de kinderen zich optrekken aan de kleerhangers van de kapstok, kan de kapstok van de muur af komen. Handige vrijwilliger John repareerde het. Als op zaterdag te ruim met wierook wordt gezwaaid, ruik je dat op zondag nog. Er wordt nu steevast fors gelucht. Er komt weleens afval op de verkeerde plek terecht. De regels werden verduidelijkt en aangescherpt.
In de kerk ligt een boek waarin zowel de protestantse gemeente als de medegebruikers kunnen noteren als er iets niet in orde is. Van der Maas: "Wat we niet leuk vinden is als we niet te horen krijgen dat er iets kapot is. Waar mensen zijn, gaan dingen stukken. Dat willen we wel weten!"

Wat zijn de voorwaarden om dit medegebruik goed te laten verlopen?
Van der Maas: "Het allerbelangrijkste is goede communicatie, ook over de dingen die niet goed gaan. Het schiet niet op om dingen te accepteren voor de lieve vrede. Dat geeft uiteindelijk irritatie en conflicten. Zorg voor een platform waarin je goed met elkaar kunt praten. Maak een groepsapp, als direct communicatiemiddel."
Melis: "Zorg dat je elkaar goed kent. De gemeenschappelijke diensten dragen daaraan bij, zeker als er na afloop koffie en thee wordt gedronken. Samen eten helpt ook."
Van der Maas: "Realiseer je heel goed dat je te maken krijgt met mensen uit een andere cultuur. Culturen lopen uit elkaar. Onze prioriteiten zijn niet per definitie de hunne. Niet iedereen vindt stipt op tijd beginnen belangrijk. Als je je daar niet bewust van bent, ga je je ergeren en loopt het mis. Neem tijd om elkaar te leren begrijpen. Alles begint en eindigt ermee dat je migrantenchristenen ziet als broeders en zusters in de Heer."

Duurzaamheid

Er zit tot slot nog een duurzame kant aan medegebruik of verhuur van de kerk aan migrantenchristenen.
Shadi Haddad: "Veel kerken werken aan duurzaamheid en zijn lid van GroeneKerken: isolatie, geen plastic bekers, zonnepanelen. Prima, maar zij vergeten dat vele migrantenchristenen soms honderden kilometers moeten rijden om naar de kerk te kunnen gaan. Het is gemakkelijker, goedkoper en duurzamer iom in de eigen stad of wijk naar de kerk te gaan."

Haddad en Struikmans

Shadi Haddad kwam negen jaar geleden uit Syrië naar Nederland. Hij woont in Delft met zijn vrouw en drie kinderen. Hij is lid van de Antiocheens Orthodoxe Kerk en oprichter van Stichting SCN (Syrische Christelijke Gemeenschap in Nederland), een van de geloofsgemeenschappen in de Vierhovenkerk. Hij is gastlid bij de Protestantse Gemeente en werkt als verbindend specialist voor migrantenchristenen en internationale kerken.
Esther Struikmans werkt sinds 1988 voor de kerk, onder andere als kerkelijk jongerenwerker in Amsterdam en als gemeentepredikant in Groningen en Assen. Zij werd uitgezonden naar Frankrijk, Oeganda, Syrië en Libanon. Mede door haar ervaringen ervaart zij de aanwezigheid van migrantenchristenen 'als een gave voor ons land, zeker niet als een opgave'.

In het volgende nummer: Samen Kerk in Nederland over huisvesting, huur of koop, voor gevestigde en nieuwe migrantenkerken.

Een mooie beurs met keurig publiek

Op zoek naar een warmtepomp voor het kerkgebouw, nieuwe stoelen voor een bijgebouw of een nieuw koffieapparaat? Grote kans dat u op de recente Kerkenbeurs in Houten was en uw slag sloeg.

Tekst: **Bastiaan van Soest** | Beeld: **Kerkmagazine**

Vrijdagmorgen, 10.00 uur. De hal voor de ingang van de Kerkenbeurs in de Expo van Houten is gevuld met mensen. Met een tasje folders in de hand stromen bezoekers de beursvloer op. De beurs, de achttiende, duurt twee dagen. Naast doelgerichte bezoekers trekt de beurs ook een scala aan exposanten. Dit jaar schreven 85 bedrijven zich in voor een stand.
Alles wat met het beheer en exploitatie van kerken te maken heeft, krijgt hier een plek. Lampen, verwarming, stoelen, kerkbanken, psalmborden, orgels, geluidssystemen, in Houten hebben de exposanten alles uitgestald.

Infrarood

Het is warm in het gangpad voor de stand van exposant Wardenaar uit Zwaagdijk. De warme gloed uit grote infraroodpanelen doet de argeloze voorbijganger stilstaan. Een ideaal moment voor directeur Marco van der Bilt om een gesprek aan te knopen over warmte en kerkgebouwen.
“Comfort in de kerk is een specialiteit op zich. Het verwarmen van een kerk is in alle gevallen maatwerk. Hoge gebouwen, vaak bijzondere monumenten, vragen om een heel eigen aanpak.”
De drie verschillende soorten infraroodpanelen die het bedrijf laat zien, kunnen als proefopstelling geplaatst worden. De Sint-Laurenskerk in Weesp en de Christoforuskerk in Schagen kozen al eerder voor infraroodverwarming.

Minder kosten

Volgens Van der Bilt is infrarood de beste oplossing voor een kerkgebouw: “Bij conventionele verwarming stijgt de warmte op naar de hoge gedeelten van het kerkgebouw en duurt het lang om te verwarmen. Daardoor stijgen de energiekosten. Infraroodverwarming verwarmt precies daar waar nodig is, snel en met veel minder kosten.”

Het bedrijf, sinds 1946 een grote speler op de markt van verwarming, legde in Nederland alleen al in zo’n 150 kerkgebouwen infraroodverwarming aan. Omdat het bedrijf de hele keten zelf in de hand heeft is maatwerk goed mogelijk. “We kunnen de omlijsting van de panelen maken in iedere gewenste kleur, zodat het aansluit bij de rest van het kerkinterieur.”

Ringleiding

Op de beursvloer loopt Gerard Middelkoop uit Woerden, voorzitter van de bouwcommissie van de gereformeerde gemeente in zijn woonplaats. Hij kwam naar de beurs om inspiratie op te doen. Bijna per ongeluk liep hij tegen een oplossing aan van een probleem waar de kerkelijke gemeente al langer mee kampt: de verstaanbaarheid van sprekers in het liturgisch centrum van de kerk.
Middelkoop: “Tijdens de bediening van het Heilig Avondmaal kan de ringleiding niet gebruikt worden. De afstand tussen de ringleiding en de microfoon is dan te klein. Gemeenteleden die thuis meeluisteren, missen zo een deel van de eredienst en de sacramentsbediening. Op de Kerkenbeurs vond ik bij een exposant de technische oplossing voor dit probleem. Die neem ik mee naar de volgende vergadering van de bouwcommissie. Verder legde ik de nodige contacten en liet ik me informeren over de subsidiemogelijkheden, voor wanneer we een deel van ons kerkgebouw willen isoleren.”

> *Een mooie beurs met keurig publiek*

Platform

Wouter Voshol van Kerk&Raad greep de Kerkenbeurs aan om een nieuw platform te lanceren: 'Kerk&Ruimte'. De keuze voor deze beurs lag voor de hand: Kerk&Ruimte wil lege ruimten van kerken gaan verhuren via de kerk zelf. Het platform voorziet in een behoefte, stelt Voshol: "Vanuit Kerk&Raad zit ik vaak om de tafel om mee te denken bij vraagstukken waarbij een pasklaar antwoord niet direct beschikbaar is. Vaak komt voorbij dat het lastig is om lege ruimten goed te verhuren. Het nieuwe platform is daar een antwoord op."
Voor de huurder werkt het eenvoudig, stelt Voshol: "Je boekt net zo makkelijk een ruimte als je een hotelkamer reserveert. De kerkelijke gemeente bepaalt wie er in het gebouw mogen, de gebruiker schrijft zich in. Zo snijdt het mes aan twee kanten: er komen meer vergaderlocaties beschikbaar en gemeenten kunnen leegstaande ruimtes verhuren. Dat levert extra inkomsten op en is tegelijkertijd samenbindend voor de gemeente door de inzet van gemeenteleden bij verhuur, om de deur te openen of koffie te schenken. De kerkenraad kan zich bezighouden met de eigenlijk taak: pastoraal en diaconaal leidinggeven aan de gemeente."
Naarmate het middaguur dichterbij komt, wordt het drukker op de beurs. Bij de ingang gaan de tasjes nog grif van de hand, zegt Renate van de Wetering. Samen met haar man organiseert zij de Kerkenbeurs: "Wij zijn praktisch door de voorraad van vandaag heen. Dat is een goed teken." Bij de uitgang controleren Johan en Michel nog even of ze alles gehad hebben. "De stoelen hebben we gezien, ik heb een paar folders en informatie over infrarood verwarmen. We kunnen gaan!"

Oeganda

Bij de stand van Fortune koffie is het de hele dag al druk. De stand, een retro koffietrailer, valt nogal op. "Bakkie doen?" vraagt verkoopadviseur Gerben Kok. Hij voegt de daad bij het woord en zet een verse cappuccino voor mijn neus. "Op deze beurs spreek ik mensen waar ik al jaren over de vloer kom. Tegelijk zijn er ook genoeg onbekende gezichten."
Op tafel ligt een kleurige foto van Betty Kalimi uit Oeganda. De weduwe heeft een eigen koffieplantage van ruim vijfhonderd planten. Door de opbrengst hiervan kunnen haar kinderen naar school. Daarmee ligt de toekomst voor hen open. Kok was nog niet zolang geleden in het Afrikaanse land om het proces met eigen ogen te bekijken. "De koffie van Betty en vele andere koffieboeren uit Oeganda verkopen wij bij Fortune."

Afvalscheiding

Vlakbij de uitgang staat Lune. Het bedrijf in afvalscheidingssystemen uit Hoogeveen staat dit jaar voor het eerst op de Kerkenbeurs. Eigenaar Martin van Urk is enthousiast. "Een mooie beurs met keurig publiek", beoordeelt hij.
Van Urk: "Afval scheiden in kerken gebeurt minder dan je zou verwachten. In veel traditionele kerken is er weinig afval, dat vaak verdwijnt in één en dezelfde prullenbak. En dat terwijl het op scholen en thuis vaak wel gescheiden wordt. Kerken kunnen daarbij niet achterblijven. Goed rentmeesterschap is voor kerken van belang, daar hoort dan ook bij dat het afval goed gescheiden wordt aangeboden."
In de stand staan diverse afvalscheidingssystemen, in frisse kleuren. Iedere prullenbak is aan te passen door er logo's of afbeeldingen op te zetten.

Positief

Beursorganisator Marco van de Wetering kijkt tevreden terug na de eerste dag van de tweedaagse beurs. "De sfeer op de beursvloer is bijzonder positief, ik hoor louter enthousiaste verhalen. Ik spreek alle exposanten, voor mij is het echt een feest. Ook de bezoekersaantallen stemmen tot tevredenheid. Er zijn op de eerste dag al meer mensen dan we verwacht hadden. De bezoekers zijn ook tevreden. Een positief gezellige beurs, vertrouwde iemand me toe. Wat mij betreft is daarmee het doel bereikt."

J V K
JURGEN VAN KEULEN

JVK Daken BV

Ambachtelijke dakbedekkingen

Vanzelfsprekend met de juiste mensen.

Breda
T 076 303 24 00

Ossendrecht
T 016 474 54 30

Antwerpen
T 003 238 080 918

E info@jvkdaken.nl
W www.jvkdaken.nl

Dakdekkers ▪ Leidekkers
Lootgieters ▪ Zink- en Koperslagers

LAKERVELD
Ingenieurs & Architecten

KLAAR VOOR DE TOEKOMST

- Restauratie
- Renovatie
- Herbestemming
- Verduurzaming
- Vastgoed onderhoud

LAKERVELD.NL

STERK IN MONUMENTAAL RESTAURATIE WERK!

Heldoorn B.V.
RESTAURATIES & GEVELWERKEN

Heldoorn Restauraties & Gevelwerken B.V.
A Veldoven 19b
8271 RT IJsselmuiden
T +31 (0)38 - 355 78 79

www.voegbedrijfheldoorn.nl

ontwerpen & maken

Bijenhof meubelmakers

KERKBANKEN, KERKSTOELEN & LITURGISCHE MEUBELEN

bijenhof.nl
E info@bijenhof.nl

Varsselseweg 3
7255 NN Hengelo (gld)
T 0575 55 12 16

Duurzaam verwarmen, met respect voor historie.

Met bodemenergie, zonne-energie en slimme techniek zorgt KlimaatConcept voor duurzame warmte in kerken en monumentale panden. Zo worden zij toekomstbestendig zonder hun specifieke karakter te verliezen.

- Ontwerp, installatie en beheer
- Advies en begeleiding bij de planvorming
- Zelfstandig BRL 6000-21 gecertificeerd

KLIMAATCONCEPT
BODEM ENERGIE • WARMTEPOMPEN • AIRCONDITIONING
www.klimaatconcept.nl

BAVA
LIGHT CONCEPTS
SYLVAIN POONSSTRAAT 14
2548 XX DEN HAAG
070 345 00 45
WWW.KERKVERLICHTING.EU
ARCHITECTURE PRODUCTION SALES
LICHTADVIEZEN * OMBOUWEN NAAR LED * RESTAURATIE * MAATWERK * MONTAGE * EIGEN FABRIEK

AI als missionaire kans voor de kerk

Alles gaat digitaal tegenwoordig, overal worden apps voor gebruikt. Moet de kerk hierbij aansluiten? Donkey Mobile ziet mogelijkheden om de boodschap van de kerk uit te dragen met hulp van Artificial Intelligence.

Tekst en beeld: **Dick Vos**

Wij betalen onze rekeningen via de app van onze bank. Wij reizen overal naartoe met hulp van navigatie-apps en houden onze sportprestaties bij in apps.
“Goede innovatie gaat over het makkelijker maken van dingen die we eigenlijk altijd al deden”, stelt Henrik Wienen, bedenker en directeur van Donkey Mobile. Hij constateert dat de wijze waarop de kerk communiceert, steeds verder uit de pas is gaan lopen met wat elders inmiddels heel gewoon is. “Wanneer je de boodschap van de kerk werkelijk de moeite waard vindt, waarom breng je die dan niet op een nieuwe manier?”

Gemeente-app

Dit was de aanleiding voor het ontwikkelen van de app Donkey Mobile als besloten platform voor interne communicatie. Elke kerk haar eigen app onder haar eigen naam, met streams van de kerkdiensten, een agenda, een collectefunctionaliteit, ruimte om berichten te delen en de mogelijkheid subgroepen te vormen voor het uitwisselen van meer specifieke berichten.
Uiteraard krijgen gebruikers een melding op hun telefoon wanneer er een bericht geplaats is dat voor hen van toepassing is. Voor de leek: een soort Facebook, maar dan uitsluitend voor leden van één gemeente of parochie.
Afgelopen najaar nam Donkey Mobile Kerkdienstgemist over. Het samengestelde bedrijf presenteert zich sindsdien als ‘de grootste christelijke tech-organisatie van Nederland’ en pretendeert dat de samenwerking kerken nieuwe mogelijkheden geeft.
‘In onderlinge verbondenheid, in communicatie maar juist ook in missionair bereik’
Samen met partner Schaapsound, leverancier van audiovisuele apparatuur, organiseerde de combinatie een aantal regioavonden rond vragen over gemeenschap blijven in een digitale wereld, mensen buiten de kerk bereiken,

Klaasjan Schaap van Schaapsound

en techniek als middel.
Kerkmagazine is op de avond in de Dorpskerk te Hoogkerk, ten westen van de stad Groningen.

AI faciliteert

We beleven een Rebirth of Christianity, ziet Wienen. Steeds meer mensen gaan in God geloven, steeds meer jongeren hebben behoefte aan zingeving. De kerk heeft antwoorden op vragen van mensen buiten de kerk. In het gebruik van digitale middelen waaraan iedereen allang gewend is, liggen dus missionaire kansen. De kerkelijke missie om de boodschap buiten de geloofsgemeenschap zelf uit te dragen, ligt dan ook ten grondslag aan nieuwe toepassingen die Donkey Mobile momenteel ontwikkelt.
Kerkdiensten zijn waardevol, weet hij. Maar op zoek naar antwoorden, zullen buitenstaanders niet snel online een complete dienst gaan volgen. Wil je hen bedienen, dan zul je je moeten beperken tot specifieke fragmenten; kort en snel. Artificiële Intelligentie, AI, kan dit faciliteren.
Naast de mogelijkheid een dienst automatisch te ondertitelen, desgewenst in een andere taal, kan AI verschillende momenten in de dienst herkennen, zoals de preek, het kindermoment of de doop. Donkey Mobile werkt aan de mogelijkheid om dat soort momenten met één druk op de spreekwoordelijke knop te kunnen terugvinden en te kunnen delen. Mooi en handig voor intern gebruik, maar wellicht ook interessant en waardevol voor mensen die niet elke zondag in de kerk zitten.

Doopmoment

Een deel van de informatie zou je daarom moeten kunnen delen buiten de eigen kerk-app en buiten Kerkdienstgemist. Via YouTube bijvoorbeeld of via de sociale media die je gebruikt. Het doopmoment naar familie ver weg, de highlights uit de preek over de Werken van Barmhartigheid naar vrienden die een kringloopwinkel overwegen.
Wienen zou zich kunnen voorstellen dat je de hele dienst streamt op Kerkdienstgemist en vervolgens YouTube gebruikt om fragmenten te delen die antwoord geven op veel gestelde vragen van zinzoekers in deze tijd. AI kan helpen het juiste moment te vinden en dat moment te matchen met levensvragen waarop willekeurige Google-gebruikers een antwoord zoeken. Desnoods - geheel automatisch - voorzien van ondertiteling in een andere taal.
“Dat AI dit mogelijk maakt, is een enorme kans. De boodschap van de kerk, die verder reikt dan de gemeente zelf, bereikt dan ook mensen die daarnaar op zoek zijn.”
Wat Donkey Mobile wil gaan ontwikkelen, is dat uit de diensten die via Kerkdienstgemist beschikbaar gesteld worden, antwoorden op levensvragen gefilterd worden die ter beschikking gesteld worden aan zoekers op het worldwide web. Toekomstmuziek.

AI: preeksamenvatter

Wat inmiddels in een bètaversie voorhanden is: de mogelijkheid de preek, uitgezonden via internet, automatisch laten samenvatten en het resultaat te plaatsen in de kerk-app. Onder de naam Donkey Echo genereert AI voor de app een overzichtelijk informatieblokje met daarin naast voorganger, datum en Bijbelgedeelte(n), de hoofdpunten van de preek puntsgewijs, inclusief verdiepings- en gespreksvragen, suggesties voor praktische toepassingen en een langere samenvatting. Zonder dat iemand daar tijd en energie in hoeft te steken, een digitaal product met een omvang van omgerekend zo’n anderhalf A4 aan woorden.
Vooralsnog worden de ‘Echo’s’ voorzien van disclaimer. Om de samenvatting inhoudelijk en theologisch goed te kunnen beoordelen, wordt verwezen naar de hele preek. Omdat de samenvatting geautomatiseerd gemaakt is en de preeksamenvatter nog in ontwikkeling is, kan het resultaat onjuistheden bevatten.

Experiment

Inmiddels gebruiken bijna 100 van de 600 gemeenten met Donkey Mobile deze optionele module. Volgens Wienen zijn de reacties ‘ontzettend positief’. Hij vertelt dat de kerkenraad van een Gereformeerde Gemeente in het westen van het land ermee experimenteerde. Alleen de kerkenraadsleden kregen de samenvattingen. Na twee maanden gaf

lumen solutions

Audio Acoustics

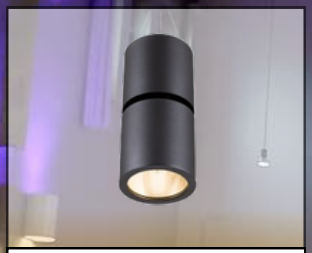

Sfeerverlichting

Eenvoudige ruimtebediening
- voor Licht & Geluid

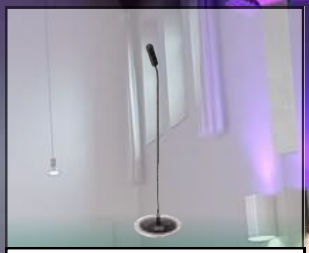

Microfonie

Spots

LED-verlichting

Luidsprekers

Slechthorende oplossingen

Advies, Ontwerp, Leveren, Installeren, Programmeren, Opleveren, Service

| Tel: +31 (0)88 77 22 777 | www.lumensolutions.nl |

| Tel: +31 (0)88 007 66 66| www.audioacoustics.nl |

HOEKMAN
Kantoor & Project

Hoekman is uw leverancier van **tafels** en **stoelen**
voor **kerk**, **vergaderzaal** of **consistorie**.

Maak een **vrijblijvende afspraak** bij u op locatie.
U kunt dan kennismaken met onze
kwaliteit en **jarenlange ervaring**.

Noordzandstraat 34 | 4401 CG Yerseke | T 0113 572907
M 06 53154711 | E info@piethoekman.nl | www.piethoekman.nl

De meest **unieke vergaderlocaties**
van héél Nederland

Meld jouw locatie aan!

denieuwe locatiesite

www.vergaderenoplocatie.nl

de kerkenraad aan dat ze deze functie graag ter beschikking wilden stellen aan de hele gemeente. “Dat zegt wat.”
In Kerkdienstgemist wordt momenteel een ‘ga naar preek-knop’ geïmplementeerd. Als luisteraar hoef je er niet meer naar te zoeken, je kunt er in één sprong naartoe. Dit is een toepassing waarvoor AI niet gebruikt wordt. Op basis van de audio wordt gezocht naar het langste gedeelte tekst, waarschijnlijk de preek, en daar word je naartoe geleid.
In de tests werd een score van 100 procent behaald. Aan de gemeente om te beslissen of deze knop wel of niet toegevoegd wordt aan de eigen stream.

AI: opnames-assistent

Klaasjan Schaap, eigenaar van Schaapsound audio- en visuele oplossingen, sluit tijdens de regioavond aan bij de ontwikkelingen op het gebied van AI. Momenteel wordt hard gewerkt een ‘anti-rondzingmodule’. Idee is dat het geluid dat geregistreerd wordt niet direct naar de speakers gaat, maar eerst via de geluidskaart in de pc bewerkt wordt met behulp van AI. Real time, dus zonder tijdverlies, haalt AI storende geluidsreflecties uit het geheel en wordt waar nodig het volume aangepast.
Met AI kun je het volume enorm opkrikken, zonder dat het geluid gaat rondzingen, legt Schaap uit. Ideaal in grotere ruimtes met de nodige galm, en ideaal bij minder duidelijke stemmen.
De eerste reacties op de ontwikkelingen zijn veelbelovend. Schaapsound werkt al 25 jaar samen met Kerkdienstgemist en uiteraard komt deze nieuwe techniek direct ten goede aan de uitzending.
Kerken die voor de opname van hun diensten gebruik maken van meerdere camera’s, kunnen de cameravoering binnenkort laten overnemen door AI.
AI volgt de liturgie en bepaalt op welk moment het beeld van welke camera getoond wordt. Dat scheelt vrijwilligers veel werk.
Ondertussen wordt al veel gebruik gemaakt van de ‘auto-vertaler’, oftewel live vertaling. In deze toepassing wordt de audiostream naar een AI spraak-naar-tekst server gestuurd, die automatisch en direct ondertiteling genereert in vele mogelijke talen.
Dat is ideaal voor mensen met een gehoorbeperking en voor bezoekers van de kerkdienst en kijkers van de stream die de taal niet spreken. De vertraagde tussenkomst van vertalers is niet meer nodig. Dit proces gaat steeds sneller, is steeds preciezer en wordt steeds goedkoper, geeft Schaap aan.

Privacy

Vooral bij het vragenrondje tijdens de bijeenkomst in Hoogkerk kwamen punten inzake de privacy aan de orde.
De data die verspreid worden via zowel Donkey Mobile als Kerkdienstgemist, blijven altijd eigendom van de betreffende gemeente. Deze kunnen nooit zomaar verkocht kunnen worden aan derden.
Voor de AI-functionaliteiten maakt Donkey Mobile gebruik van de diensten van een Amerikaans bedrijf. De data mogen niet gebruikt worden om AI-modellen te trainen, maar uiteraard moeten deze er wel heen gestuurd worden. Na een maand worden de data verwijderd. Zo staat het tenminste in de bedrijfsvoorwaarden, voegt Wienen daaraan toe.
Uiteindelijk is het aan de gemeente zelf om te kiezen welke mogelijkheden gebruikt gaan worden en welke niet.
En om te beslissen welk deel van de kerkdienst in de beslotenheid van de gemeente gehouden wordt en welk deel breder gedeeld kan worden.
Bij het eerste kan gedacht worden aan voorbeden en mededelingen waarin wellicht persoonlijke informatie gegeven wordt gedeeld. Een preek lijkt Wienen bij uitstek geschikt om breder te kunnen delen.
Zijn bedrijf beoogt de vinger aan de pols te houden waar het gaan om wat gevoelig ligt en wat niet. In de communicatie met gemeenten brengt hij naar voren waarvan kerkelijke gemeenten zich bewust moeten zijn in de keuzes die ze maken.
Het gaat om de juiste balans tussen wat vertrouwelijk dient te blijven en wat naar buiten mag; bereikbaar en vindbaar voor mensen buiten de gemeenschap, om ook die te dienen met de goede boodschap van de kerk.

Gemeente-app: www.donkeymobile.app
Audio & video: www.schaapsound.nl

VAN DIJK
METAALDESIGN

SPECIALIST IN METAALDESIGN

MONUMENTALE RAMEN • KERKRAMEN • STALRAMEN • BUITENDEUREN • BINNENDEUREN

WWW.VANDIJKMETAALDESIGN.NL • 0488 - 72 70 70
SHOWROOM: **HERMESWEG 11 | OCHTEN**

VRAAG GRATIS ONS
INSPIRATIEMAGAZINE AAN!

Congres op de Kerkenbeurs

Bezoekers aan de Kerkenbeurs in Houten konden deelnemen aan een congres van VKB Kerkrentmeesters over 'Het kerkgebouw van de volgende generatie'. Zeven sprekers lieten er hun licht over schijnen.

Eric van Grieken van kerkenverzekeraar Donatus stelde de deelnemers een aantal indringende vragen, waaronder: "Hoe betrek je jongeren en de plaatselijke gemeenschap bij de mogelijkheden die een kerkgebouw biedt?" Juist jongeren zijn volgens Van Grieken gebaat bij het voortbestaan van een kerkgebouw. Velen, ook niet-gelovigen, vinden er in deze hectische maatschappij rust en stilte, wat aanzet tot nadenken en zingeving.
Jan Martijn Abrahamse, lector aan de CHE, deelde het inzicht uit een recent onderzoek: veel mensen zien het kerkgebouw als clubhuis van een club waar ze geen lid van zijn. Daarom vindt het grootste deel van de respondenten dat onderhoud kerken taak is van club zelf. Opvallend is dat jongere generaties hierin wat afwijken van de oudere generaties. Zij zien dit meer als een landelijke, nationale verantwoordelijkheid.
Petra de Nooij van HUB Den Haag belichtte het perspectief van migrantenkerken, internationale gemeenschappen en pioniersplekken. Zij zoeken naar geschikte locaties voor hun vieringen. Zij hield een pleidooi voor meer diversiteit en samenwerking via de bestaande netwerken zoals Samen Kerk in Nederland.
Voor dit congres werkte VKB Kerkrentmeesters samen met Kerkenbeurs-organisator Helderblauw en Donatus.

Bron: VKB Kerkrentmeester

Torenkerk Winsum

De kerkenraad van de Protestantse Gemeente Winsum-Halfambt (PGWH) heeft het kerkgebouw, de toren en het kerkhof van de Torenkerk in Winsum overgedragen aan Groninger Kerken.

De Torenkerk kent een rijke geschiedenis die teruggaat tot de dertiende eeuw. De karakteristieke toren, herbouwd in 1699, bepaalde eeuwenlang het silhouet van Winsum en deed dienst als uitkijkpost. Daarmee herinnert hij aan het vroegere stadsrecht en aan de centrale rol die de kerk in het dorpsleven vervulde.
In 1869 kreeg het interieur zijn huidige uitstraling na een ingrijpende modernisering. In de jaren daarna volgden verschillende restauraties, waarbij met zorg werd omgegaan met historische elementen.
Sinds de federatie met de Gereformeerde Kerk Winsum in 2003 draagt het gebouw de naam Torenkerk. Het is sindsdien een herkenbare en vertrouwde plek voor de gemeenschap gebleven.
Met de komst naar Groninger Kerken wordt het religieus erfgoed van Winsum duurzaam veiliggesteld. Door samen te werken met verschillende partijen en te focussen op maatschappelijke relevantie en duurzaam behoud, blijft Groninger Kerken zich inzetten voor de instandhouding van de prachtige rijksmonumentale kerken in Groningen.
Ook voor Torenkerk zal een plaatselijke commissie worden ingesteld, die ervoor zorgt dat de kerk een levendig onderdeel blijft van de gemeenschap, met diverse activiteiten die het culturele erfgoed centraal stellen.

Bron: Groninger Kerken

Rotterdam: nieuwe R.K. kerk

Op zondag 19 april wijdde bisschop Van den Hende in Rotterdam een nieuwe kerk: de Heilige Bernadettekerk in Rotterdam-Schiebroek. De kerk staat op de plek waar de kerk van de Verrijzenis van de Heer stond.

Het proces dat naar dit moment leidde duurde ongeveer tien jaar. In deze periode sloot de parochie vijf kerken en werd de H. Bernadettekerk als parochiekerk gebouwd.
De liturgie van de kerkwijding is bijzonder en uitgebreid. Een belangrijk onderdeel is de zegening en zalving van de altaarsteen. "Het altaar is een verwijzing naar de Heer die de hoeksteen is van onze Kerk, van ons leven", aldus Van den Hende.
De naam van de nieuwe kerk werd gekozen door parochianen die hun stem daarvoor konden uitbrengen. De parochie was al vernoemd naar de H. Bernadette. Ook de kerk heeft nu die naam.
Onder de aanwezige gasten waren de architect van de kerk en vertegenwoordigers van zorgorganisatie Aafje. De nieuwe kerk maakt onderdeel uit van een groter complex met een zorgcentrum van Aafje, voor mensen die herstellen van een operatie of die er langer verblijven.

Bron: Bisdom Rotterdam

schaapsound

40 JAAR

Martinikerk Groningen

NIEUWE VERLICHTING LAAT DE MARTINIKERK WEER STRALEN!

De iconische Martinikerk in Groningen straalt weer als nooit tevoren dankzij een volledig vernieuwd lichtplan. Verouderde en defecte verlichting maakte plaats voor een slimme, moderne installatie die het indrukwekkende interieur opnieuw tot leven brengt.

Het majestueuze orgel, de schilderijen in de kooromgang en het indrukwekkende gewelf komen nu optimaal tot hun recht. Met individueel dimbare armaturen, kleurrijke gewelfverlichting en vooraf ingestelde lichtscenario's is de kerk perfect afgestemd op elk gebruik - van concert tot kerkdienst. Eenvoudig te bedienen, groots in beleving.

Kerkgeluidsinstallaties | Presentatie/KerkTV | Akoestiek | Netwerk/wifi | Verlichting | Domotica

info@schaapsound.nl
Tel: 085 - 066 3333

Zwolle | Ridderkerk | Biezelinge
www.schaapsound.nl

Tekst: **Bastiaan van Soest**

Nieuwe tafels en stoelen

De inrichting van de kerken staat weer volop in de belangstelling, merkt Piet Hoekman van Hoekman Kantoor & Project op.

De reden: nieuwe kerkgebouwen in de gereformeerde gezindte en het samengaan van kerken. Kort geleden richtte Hoekman onder andere de kerkenraadskamer van de gereformeerde gemeente van Yerseke in. Er kwamen onder meer een handgemaakte tafel en op maat gemaakte boekenkasten te staan. Op dit moment is het bedrijf uit Yerseke bezig met het interieur van een nieuwe kerk voor de gereformeerde gemeente in Nederland te Oud-Vossemeer en voor de Elimkerk van de Gereformeerde Gemeente in Capelle aan den IJssel. Beide gemeenten schaften recentelijk nieuw meubilair aan bij het Zeeuwse bedrijf.

Interieur

De laatste jaren ziet Hoekman een toenemende belangstelling voor het interieur van kerkgebouwen. “Na corona ging de aandacht in eerste instantie voornamelijk uit naar verduurzaming. Nu zie je veel dat kerken ook weer gaan kijken naar het interieur en onder andere nieuwe stoelen kopen of kerkbanken vervangen door stoelen. Doordat er steeds weer kerken samengaan, groeit de belangstelling voor nieuwe stoelen, tafels en complete interieurs voor kerkenraadskamers.”
Het bedrijf uit Zeeland richt zich naast kerkinterieurs ook op de inrichting van kantoren en scholen in heel Nederland.

www.piethoekman.nl

Re-Kerk: vitalisering van kerkgebouwen

Het kerkgebouw moet weer een stralend middelpunt in de samenleving worden, stelt Klaas-Jan Boer van Re-Kerk.

Boer: “Deze functie, die kerken eeuwenlang hebben gehad, willen we terugbrengen. Leegstand van een gebouw is ook een kans om het weer te laten opbloeien.”
Zoals het er nu naar uitziet, sluiten er voor 2030 nog duizenden kerkgebouwen. Daarmee kunnen betekenisvolle plekken straks lege plekken in de samenleving worden. “Dat is echt niet nodig”, stelt directeur Klaas-Jan Boer: “De kerk was in de Middeleeuwen ook een centraal punt waar veel meer gebeurde dan alleen kerkdiensten. Dat biedt kansen voor de kerk van nu.”
Als het minder gaat, wordt een kerkgebouw nogal eens verkocht en komen er appartementen in of krijgt het een andere bestemming. “Je zou juist die maatschappelijke bestemming binnen de muren van het kerkgebouw moeten halen. Op zondag is er dan dienst, terwijl doordeweeks een deel van het gebouw kan fungeren als bibliotheek, kinderopvang of voor het verlenen van eerstelijnszorg.”

Onderzoek

Re-Kerk staat de kerkelijke gemeente bij in de zoektocht bij de revitalisatie van het kerkgebouw. Onderzoek, advies, projectmanagement, projectontwikkeling, exploitatie en beheer ; Re-Kerk houdt het allemaal in hand en helpt de gemeente bij de exploitatie van een vitaal kerkgebouw.

www.re-kerk.nl

Uw kerkelijk onroerend goed professioneel beheerd?

Dat is onze uitdaging!

Wij ontzorgen uw kerkelijke gemeente en beheren uw grond of gebouwen. We zorgen voor goede juridische overeenkomsten, monitoren lopende contracten, passen deze aan waar nodig en verzorgen correcte berekeningen van de jaarlijkse toegestane verhogingen. Wij werken voor kerken en doen dit zonder winstoogmerk. KKG heeft 515 tevreden opdrachtgevers waarvoor wij 13.619 ha grond beheren.

Uw rentmeester en makelaar in kerkelijk onroerend goed

KKG
Rentmeesters & Makelaars
SilasGroep.nl/kkg
T 085 - 890 21 10

KKG is onderdeel van de Silas Groep

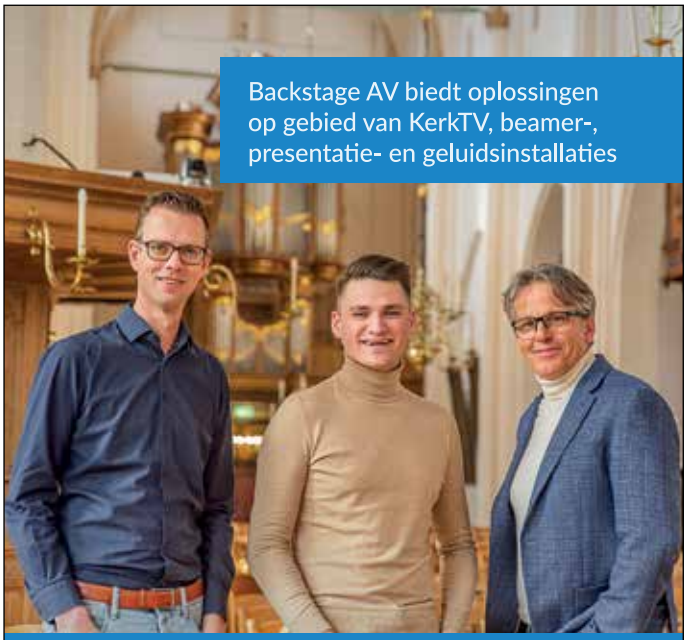

Backstage AV biedt oplossingen op gebied van KerkTV, beamer-, presentatie- en geluidsinstallaties

Audiovisuele uitdagingen?
Wij helpen u graag!

038 750 2830
www.backstageav.nl

Backstage av
audiovisuele specialisten

VAN HOOGEVEST ARCHITECTEN

STEVENSKERK NIJMEGEN

Foto's Thea van den Heuvel

De kerk verlicht in elke gewenste kleur

De Ruby Series, een in Nederland ontwikkelde en geproduceerde serie LED-armaturen, biedt veel mogelijkheden. “Met dit armatuur kan alles in de kerk in iedere kleur verlicht worden.”

De Ruby Serie is door fabrikant CLS LED zelf ontwikkeld en wordt geproduceerd op hun locatie in Wijchen. Deze productserie is bijzonder goed toepasbaar in grote en hoge kerkgebouwen vertelt Daniëlle den Ottelander, projectmanager bij CLS LED.
“De lichtopbrengst is door de recente toevoeging van een versie met een hoger vermogen nu maximaal 10.000 lumen. Dat is meer dan genoeg om te verlichten wat je wil, ook vanaf grote hoogte.”
Dit armatuur kan evenals de overige uit de serie wit licht geven, zodat iedereen zijn liturgie kan lezen. Daarnaast zijn ook andere toepassingen mogelijk: “Je kunt de gewelven paars, blauw of rood verlichten, naar gelang passend is bij de dienst of viering.”

Casambi Bluetooth

Het nieuwe armatuur is ook leverbaar in combinatie met Casambi, het draadloze LED-verlichtingsbesturingssysteem dat gebruik maakt van Bluetooth-technologie. De voordelen? “De verlichting is gemakkelijk in te stellen met een app op telefoon of tablet. Tijdens de dienst is het mogelijk om de armaturen een andere kleur te geven. Een spreker uitlichten op het podium of een koor in het zonnetje zetten? Het is allemaal mogelijk en voor iedereen te doen.”

cls-led.com/nl/applications/churches

15 jaar Backstage AV

Dit jaar bestaat Backstage AV 15 jaar. Tijdens de jaarlijkse audiovisuele themadag in oktober is er uitgebreid aandacht voor het jubileum.

Projecten rond audio en video in kerken maken zo’n vijfentwintig procent uit van de activiteiten van Backstage AV. Eigenaar Richard Bredewold wil die vijfentwintig procent goed blijven bedienen.
“Onze mensen spreken de taal van de kerken. Veel van onze medewerkers hebben een christelijke achtergrond. Daardoor begrijpen we wat er speelt in het kerkelijk landschap van Nederland.”
Hebben alle kerken zo langzamerhand geen goed werkende installatie? Bredewold: “Ik denk het wel. Tegelijkertijd: er blijven altijd nieuwe audiovisuele ontwikkelingen. Denk aan het vervangen van de klassieke ringleiding door nieuwe draadloze technieken.”
Het hebben van een goede AV-installatie betekent daarom niet dat er nooit meer iets hoeft te gebeuren. “Ik adviseer kerken altijd om in de begroting een post in voor AV op te nemen, omdat er soms vervanging of aanpassing nodig is.”

Themadag voor Kerken

Zaterdag 3 oktober staat de jaarlijkse themadag voor de kerken weer op het programma. Het wordt vanwege het 15-jarig bestaan een bijzonder editie. “Onze themadag is bedoeld om audiovisuele inspiratie op te doen. Intussen is de themadag ook een klantendag geworden. Leuk én leerzaam dus.”
Voor de dag, die in midden-Nederland georganiseerd wordt, kunnen klanten zich aanmelden via de site.

www.backstageav.nl/evenementen

Kerkstoelen.nl Kerkenspecialist

Stoelen

Kerkzaal
Consistorie
Vergaderruimte
Ontvangstruimte
Jeugdruimte
#

Tafels

Kerkzaal
Consistorie
Vergaderruimte
Ontvangstruimte
Jeugdruimte
#

Kerkstoelen.nl

Tel. 0183 745353

VELLEMA
TORENUURWERKEN

Passie voor mens en techniek!

Vellema Torenuurwerken
Dé specialist op het gebied van onderhoud, reparatie, restauratie of vervanging van:

- Luidklokken, slaghamers, klepels en luidmotoren
- Wijzers, wijzerplaten en aandrijvingen
- (Led) verlichting op wijzers en wijzerplaten
- Monumentale uurwerken
- Automatisch gewichten-opwindsysteem
- Slingervangsysteem t.b.v. tijdcorrectie van monumentale uurwerken
- Moederklokken met DCF-ontvanger

Ook voor het verzorgen van periodieke smeer- en inspectiebeurten aan de klokken- en uurwerkinstallaties kunt u bij ons terecht

Vellema Torenuurwerken B.V.
Grienedyk 48, 9074 AC Hallum
0518-432299
www.torenuurwerken.nl
info@vellema.nl

CLS

Duurzame verlichting voor kerken

CLS is dé specialist in verlichtingsoplossingen voor kerken, zowel voor binnen- als buitenverlichting.

Onze LED armaturen passen perfect, omdat ze:
> Eenvoudig te bedienen zijn
> Flikkervrij zijn, voor video-opnames
> 1-op-1 te vervangen zijn met uw huidige installatie

Neem nú contact op voor een vrijblijvend adviesgesprek!

CLS LED
Bijsterhuizen 2523
6604 LM Wijchen
026 326 36 76
info@cls-led.com
www.cls-led.com

Ontwerp & fabricage van LED verlichting in Nederland sinds 2002

Oude Kerk Rijswijk

H.H. Ewaldenkerk Druten
Huisman Etech Experts B.V. | Fotografie: JVG Vakfotografie

Johanneskerk Leersum
Schaapsound | Fotografie: Foto 2.0 Mariëlle Gijsbertsen

Kerkbalans oude stijl

Kerkbalans 2026 zit er op. Bijdragen toegezegd, afschrijvingen ingepland en verder hoor je er nooit meer iets van. Dat was vroeger anders. In Arum weten ze nog steeds wie de weldoeners van de Lambertuskerk waren.

Henricus Perizonius, domineeszoon uit Genemuiden, werd in 1749 predikant van de Nederlands Hervormde Kerk te Arum. Hij trouwde er met Cornelia Francoise Meijer en zij gaf in 1954 geboorte aan een dochter, Cornelia Margareta Tjitske, die helaas nog hetzelfde jaar overleed.

Grafsteen

Perizonius was een welgesteld man, blijkt uit het hoge bedrag dat hij aan belasting moest betalen. De goede man overleed een maand na zijn emeritaat in 1791 en liet de kerk een derde deel van zijn boerderij na, onder drie voorwaarden.
Hij legde vast dat elk jaar zijn grafsteen moest worden geïnspecteerd en onderhouden. Een vooruitziende blik: toen in 1836 een grote brand de kerk trof, werd de grafsteen vernield. De kerkenraad zorgde voor een nieuwe grafsteen voor de ‘weldoener dezer gemeente’.
Ten tweede moest elk jaar zijn testament worden voorgelezen, waarbij op zijn kosten een versnapering mag worden genuttigd.
Tot slot zal er tot in lengte van jaren voor de diaken die zijn ambt neerlegt een zilveren lepel zijn. De inscriptie in het Latijn vermeldt dat Perizonius de gulle gever is.

Preekstoel

Een ander weldoener, in natura, is Sjoerd Tjerkszoon Hoitinga. Zijn geschenk was een preekstoel, die fraai en rijk versierd moet zijn geweest. Helaas ging het kerkmeubel verloren tijdens de brand in 1836.

De herinnering aan de preekstoel bestaat in de vorm van een gedicht in een gedichtenbundel van drukker, boekverkoper en (volks)dichter Anne Jeltema.
‘Op den nieuwen predikstoel in de kerk te Arum bij uitersten wil door Sjoerd Therkszoon Hoitinga, mederechter in de Grietenij Wonseradeel, aan gemelde kerk gemaakt. Eer Hoitinga ’t gewoel / der waereld vaarwel zei / en lachte om dood en hel / beval hij dezen stoel / in Arum’s kerk te stichten. / De godsdienst, wel in schik, / Riep op dit oogenblik / Gij koomt mij duur verpligten / Dus toonde Sjoerd, de zoon van Tjerk / zijn zucht voor Christus ware Kerk / en schoonzoon Abel rustte nooit / zoo lang de Stoel niet was voltooid.’
De tekst werd in het hout van de preekstoel gebeiteld, maar ‘NB Bij gebrek van plaats zijn de 4 laatste Regels niet op den Stoel gebeitelt’.

Zerken

De grafzerken van Hoitinga en de doopsgezinde Riemke Sikke’s Gerlsma, maakten een bijzondere, weinig eervolle reis. Na de grote kerkbrand van 1836 werden de stenen verwijderd uit de kerk en op het aangrenzende kerkhof gelegd. Bij de ontruiming van het kerkhof werden ze hergebruikt in de walbeschoeiing van de Franeker Vaart. Iemand ontdekte de stenen en kon vanuit een bootje de tekst op het boven water stekende gedeelte van de zerken lezen. Bij een vernieuwing van de beschoeiing in 1980 kregen de zerken een plek tegen de muren van het baarhuisje op de nieuwe begraafplaats. Daarna werden ze gerestaureerd en in 2008, na driehonderd jaar, teruggelegd in de vloer van de kerk.
De verhalen van Perizonius en Hoitinga, weldoeners van de kerk, zijn andere koek dan die van de hedendaagse weldoeners, die grotendeels anoniem blijven en *Kerkmagazine* van mei 2326 waarschijnlijk niet halen.

Aalst

De gereformeerde gemeente in Aalst breidt haar kerkgebouw uit.

Er komen extra zalen, waardoor er meer ruimte beschikbaar komt voor grotere activiteiten van de gemeente. Tegelijk met dit project wordt ook het gehele kerkgebouw gerenoveerd en verduurzaamd, waarmee het geheel weer toekomstbestendig is. Deel van de werkzaamheden zijn ook het aanleggen van vloerverwarming, nieuwe banken en een nieuwe preekstoel. De werkzaamheden kosten een miljoen euro, wat deels wordt gefinancierd met een subsidie. Voor de winter aanbreekt, moeten de werkzaamheden klaar zijn.

Gereformeerde gemeente Aalst

Apeldoorn

Het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente in Apeldoorn wordt gerenoveerd en verduurzaamd.

De gemeente kan tot eind 2026 niet beschikken over het gebouw. Tijdens de renovatie krijgt de kerkzaal een nieuwe vloer, nieuwe banken, isolatieglas en wordt het geheel geschilderd. Ook de omliggende zalen krijgen een opknapbeurt: nieuwe vloerbedekking, wandbekleding en meubilair. Voor de verwarming van het gebouw gaat de kerk van het gas af door de installatie van een warmtepomp met bodemwarmte en -koeling. De totale kosten bedragen 3,6 miljoen euro.

Burgh-Haamstede

De gemeente Schouwen-Duiveland heeft de rooms-katholieke kerk in Burgh-Haamstede gekocht.

Rooms-Katholieke kerk Burgh-Haamstede

De kerk wordt gesloopt en maakt plaats voor de herontwikkeling van een winkelgebied. De gemeente betaalt voor de kerk 420.000 euro. Als het geplande winkelcentrum is verwezenlijkt en de grond daarmee een andere waarde heeft gekregen, betaalt ze nog eens 660.000 euro na.

Gaast en Ferwoude

De dorpskerken in Gaast en Ferwoude worden beter geschikt voor allerlei activiteiten.

Een bijdrage van ruim 114.000 euro uit het regionale Fiks Omgevingsfonds maakt het mogelijk om toiletten en pantry's te realiseren. De erfgoedorganisatie Alde Fryske Tsjerken, die de kerken beheert, is blij met deze genereuze gift. Beide kerken hebben oude papieren, in Gaast zelfs tot in de veertiende eeuw en Ferwoude uit de achttiende.

Dorpskerk Gaast

Gouda

De gereformeerde gemeente in Nederland Gouda-Stationsplein verduurzaamt haar kerkgebouw.

Er komt nieuw glas, met behoud van het bestaande glas-in-lood, nieuwe kozijnen en er komt een luchtbehandelingssysteem met warmteterugwinning. Daarmee gaat de gaskraan zoveel mogelijk dicht, enkel nog voor de voetverwarming. Tijdens de werkzaamheden kerkt de gemeente tijdelijk in het gebouw van zustergemeente Gouda-Gerbrandyweg, tot medio oktober dit jaar (zie artikel op pagina 4).

Groningen

De buitenzijde van de Martinikerk in Groningen wordt de komende weken gerestaureerd.

Met behulp van hoogwerkers en steigers wordt op grote hoogte gewerkt aan onder andere metselwerk, voegwerk, schilderwerk en de glas-in-loodramen. Tijdens de restauratieperiode zijn er speciale rondleidingen met meer uitleg over de werkzaamheden. De data worden bekendgemaakt op de internetsite martinikerk.nl.

Martinikerk Groningen

Katwijk

De Oude Kerk in Katwijk aan Zee wordt weer wit.

De gemeente Katwijk (eigenaar van de toren) en de hervormde gemeente (beheerder van het kerkgebouw) laten de werkzaamheden gezamenlijk uitvoeren. De ligging aan zee maakt onderhoud van zo'n gebouw niet makkelijker, zout en verf zijn niet de beste vrienden. Alle oude verflagen zijn inmiddels verwijderd en daarna zijn de muren behandeld. Eind juni kan iedere Katteker en bezoeker van de kustplaats weer genieten van een hagelwit gebedshuis.

Oude Kerk Katwijk

Katwijk

De Pniëlkerk in Katwijk aan Zee sluit haar deuren.

Ook komt er een te-koop-bord aan de gevel. Kopers dienen wel aan een voorwaarde te voldoen: op de plek van de kerk dient in elk geval een kerkelijk centrum te worden gerealiseerd. Doel van dat centrum is wijkwerk, buurtwerk en missionaire

activiteiten. De kerk zal komende tijd nog wel gebruikt worden als extra gebouw, omdat diverse andere kerken in Katwijk gaan renoveren en tijdelijk onderdak zoeken. Naast een kerkelijk centrum verrijzen er op de plek van de kerk waarschijnlijk appartementen.

Laren

De Johanneskerk in Laren blijft het kerkgebouw van de protestantse gemeente Laren-Eemnes.
Het andere kerkgebouw, de gereformeerde Ontmoetingskerk, wordt afgestoten. Daarvoor moet bij de Johanneskerk een zalencentrum met kelder worden aangebouwd, iets wat op verzet stuit bij de inwoners van Laren. De uitbreiding is nodig om een goed functionerend kerkelijk leven te waarborgen. De kerkelijke gemeente kan geen twee gebouwen in stand houden. Een tijdje geleden is de Johanneskerk grondig gerestaureerd.

Johanneskerk Laren

Lievelde

Bij het koptisch-orthodox klooster in Lievelde komt een mausoleum.
Deze voorziening is noodzakelijk voor de officiële erkenning van het klooster door het Koptisch-Orthodox Patriarchaat van Alexandrië in Egypte. De regels van het patriarchaat schrijven voor dat een klooster over een eigen begraafplaats voor monniken beschikt. In het mausoleum kunnen ook andere leden van de koptisch-orthodoxe gemeenschap worden bijgezet. Daarnaast maakt deze erkenning als officieel klooster de theologische opleiding van nieuwe monniken in Nederland mogelijk. De monniken in Lievelde werden tot nu toe in een koptisch klooster in Egypte opgeleid. Met de bouw van het mausoleum wordt het gebouw officieel hét klooster van de koptisch-orthodoxe gemeenschap in Nederland.

Lollum

De voormalige gereformeerde kerk in het Friese dorp Lollum wordt verbouwd.
Het kerkgebouw stond leeg sinds de laatste kerkdienst in 2014. In de voorbije jaren is door een plaatselijke stichting gezicht naar een passende nieuwe functie. Nu komen er wooneenheden in het gebedshuis.

Gereformeerde kerk Lollum

Maassluis

De torenspits van het Schuurkerkje in Maassluis wordt gerestaureerd.
Daarvoor is de complete spits van de kerk afgenomen en op locatie helemaal spic en span gemaakt. Werkzaamheden zijn vooral: schilderwerk en vervangen van hout, leien en lood- en zinkwerk. De provincie Zuid-Holland verleende een subsidie voor de werkzaamheden. Het gebouw is niet meer in functie als kerk. Het herbergt een dans- en balletstudio en fungeert als podium voor evenementen.

Melissant

De hersteld hervormde gemeente in Melissant heeft haar kerkgebouw weer in gebruik genomen.
Na een renovatie (met als focus verduurzaming) van zeven maanden zijn kerk en verengingsgebouw klaar voor de toekomst. Nieuwe plafonds, betere isolatie, zonnepanelen, een nieuwe vloer met vloerverwarming en een warmtepomp maakten onderdeel uit van het project. Ook is er geschilderd en zijn de preekstoel en kerkbanken gerestaureerd.

Hersteld hervormde gemeente Melissant

Oosterhout

De burgerlijke gemeente van Oosterhout kocht voormalig kerkelijk centrum De Ark.
Het pand wordt gesloopt om plaats te maken voor een complex met veertig appartementen, een buurtcentrum en winkels. De Ark was ooit een gezamenlijk kerkcentrum voor protestanten en rooms-katholieken in de Brabantse stad. De rooms-katholieken trokken zich terug in 2005, waarna de protestanten het gebouw gebruikten tot 2017. De afgelopen jaren is het gebouw gebruikt als kringloopwinkel.

Oostkapelle

De Saronkerk van de Gereformeerde Gemeente Oostkapelle wordt verbouwd.
Er komen extra zalen bij, om de grote hoeveelheid jeugd te herbergen voor doordeweekse activiteiten. Nu de Zeeuwen toch bezig zijn, worden de kerkenraadskamer en de installaties in de kerk aangepakt. Ook komen er twee nieuwe entreeruimtes. Eind september zijn de werkzaamheden afgerond. De verbouwing kost ongeveer 1,6 miljoen euro.

Saronkerk Oostkapelle

Puth

De gemeente Beekdaelen kocht de voormalige rooms-katholieke Sint-Petrus Canisiuskerk en haar pastorie.
Het complex staat in de Zuid-Limburgse plaats Puth. In het gebouw komt een integraal kindcentrum. De verkoop is een ‘deal’ met het kerkbestuur: de kerk koopt namelijk de basisschool die vrijkomt, waarop huurwoningen ontwikkeld worden. Met de huuropbrengsten kunnen de kerken in de omgeving onderhouden worden. De Sint-Petrus Canisiuskerk, een gebouw uit 1931, werd vanwege afnemend kerkbezoek aan de eredienst onttrokken in 2022.

Rotterdam

Rotterdam heeft een nieuwe rooms-katholieke kerk.
De Bernadettekerk is gebouwd op de plek van de Verrijzeniskerk, een gebouw wat is gesloopt omdat het 'op' was. Direct naast de nieuwe kerk is een woonzorgcomplex, die ook gebruik maakt van de kerk voor allerlei activiteiten. De nieuwgebouwde kerk is bekostigd doordat de parochie andere gebouwen heeft verkocht. De kerk heeft in de inrichting ook elementen uit die verkochte gebouwen terug laten komen.

Bernadettekerk Rotterdam

Roosendaal

De monumentale Sint Jan in Roosendaal wordt eigendom van de gemeente Roosendaal.
Daarmee verwisselt de kerk van eigenaar, tot voor kort was Monumenten Beheer Brabant de eigenaar. De kerk wordt de komende jaren ook gebruikt voor culturele activiteiten, maar ook komen er kantoorplekken en ateliers. De eeuwenoude kerk ondergaat daarvoor op dit moment een verbouwing.

Rouveen

De hersteld hervormde gemeente Hasselt-Rouveen-Zwolle gaat uitbreiden.
Daarvoor heeft de gemeente de benodigde vergunning gekregen. De huidige kerk is te klein, er is een uitbreiding nodig van zitplaatsen in de kerk. De gemeente heeft 700 leden (dat aantal groeit jaarlijks) en zo'n 340 zitplaatsen. Er is ook extra zaalruimte nodig, waarin de uitbreiding ook voorziet.

Voorschoten

De burgerlijke gemeente Voorschoten koopt de voormalige gereformeerde Kruispuntkerk.
In het kerkgebouw komt het nieuwe cultuurcentrum van het Zuid-Hollandse dorp. In eerste instantie zou het complex worden gehuurd, maar nu is toch overgegaan tot koop. Het kerkgebouw wordt volgens het college „een bruisende locatie voor sociaal-culturele activiteiten en ontmoetingen. De Kruispuntkerk krijgt zo een duurzame bestemming, we versterken de cultuursector en vergroten de aantrekkelijkheid van het centrum van Voorschoten." In 2020 is de laatste dienst in het gebouw gehouden.

Vroomshoop

De protestantse gemeente in Vroomshoop houdt toch haar beide gebouwen open.
Eerder werd overwogen een van de twee gebouwen te verkopen. Het ene gebouw blijft in gebruik voor de erediensten, het kerkelijk centrum is bedoeld voor alle doordeweekse activiteiten en bijzondere kerkdiensten. Het eerdere mogelijke besluit om de gebouwen te sluiten, stuitte op veel verzet bij gemeenteleden. De gemeente hoopt weer te gaan groeien, zelfs in de huidige situatie is een gebouw onvoldoende om activiteiten te herbergen.

Protestantse gemeente Vroomshoop

Waddinxveen

De hersteld hervormde gemeente Elim in Waddinxveen heeft een eigen kerkgebouw.
De gemeente kwam tot voor kort (na het ontstaan in 2004), samen in een zalencentrum, een kantoorpand en een andere kerk, de Immanuëlkerk. Deze kerk is nu weer terug naar de wijkgemeente van de lokale protestantse gemeente, die vervolgens de Ontmoetingskerk verkocht aan de hersteld hervormde broeders en zusters. De nieuwe kerk biedt volop ruimte, voor kerkdiensten en andere kerkelijke activiteiten.

Wageningen

De Bevrijdingskerk in Wageningen wordt gerenoveerd.
Op het dak van de kerk worden leien en houtwerk vervangen. De kerk speelde een belangrijke rol in de Tweede Wereldoorlog, daarom de naam Bevrijdingskerk.

Bevrijdingskerk Wageningen

Zwolle

De protestantse gemeente in Zwolle sluit waarschijnlijk drie van haar zes kerken.
In ieder geval zal de Oosterkerk binnen twee jaar haar deuren sluiten, een besluit dat op veel verzet stuit bij de kerkgangers. Met de sluiting van gebouwen worden de kosten verlaagd en de financiële positie van de actieve wijkgemeenten versterkt. Hoe het plan precies uit zal pakken, is nog onzeker. De kerkenraad in Zwolle neemt hierover een beslissing, waarbij ook de mening van de kerkgangers wordt meegenomen.

Hersteld hervormde gemeente Hasselt-Rouveen-Zwolle

Voor deze rubriek maakt Kerkmagazine dankbaar gebruik van allerlei schriftelijke en digitale bronnen. Hieronder zijn het Reformatorisch Dagblad, diverse regionale kranten (via Google alerts), Facebookpagina Nederlands religieus erfgoed, Stichting Alde Fryske Tsjerken, Stichting Oude Groninger Kerken, Stichting Oude Gelderse Kerken en websites van plaatselijke gemeenten, parochies en kerken. Uw tips zijn welkom op kerkmagazine@helderblauw.nl

GROTE KERK

MAURIK - NL

PRODUCT LYNX I MET OPDEKSTOFFERING

Kerkgebouwen worden naast erediensten steeds vaker gebruikt voor culturele activiteiten, zoals concerten en optredens. Dit vraagt om flexibel inzetbaar meubilair dat eenvoudig kan worden opgesteld, uitgebreid of van opstelling kan veranderen. Casala biedt een breed assortiment stoelen die qua design, comfort en functionaliteit naadloos aansluiten op zowel een traditioneel als een modern kerkgebouw. Wij adviseren u graag over uw inrichtingsvraagstuk. U bent van harte welkom in onze showroom.

Showroom
Rolweg 10
4104 AV Culemborg
0345 51 73 88
info@casala.com

WWW.CASALA.COM

casala

Kerkdienstgemist

is nu *samen met*

Donkey Mobile

Wij geloven in de toekomst van de kerk

Ontdek wat dit voor uw gemeente kan betekenen. Volg onze gratis demo!